

FORSVARSBYGG

Evenes Flystasjon

Miljøoppfølgingsplan ytre miljø (MOP)

31.08.2018

FORSVARSBYGG KAMPFLYBASE

Forsvarsbygg rapport 205/2018/KFB

Evenes Flystasjon

Miljøoppfølgingsplan ytre miljø (MOP)

RAPPORTINFORMASJON

Oppdragsgiver	Forsvarsbygg Kampflybase
Kontaktperson	Olaf Dobloug
Rapportnummer	205/2018/KFBM

Forfattere	Hege Aamodt, Anja Nilsen, Torgeir Mørch, Freddy Engelstad
Prosjektnummer	100401
Arkivnummer	2018/2542
Dato	31.08.2018

Godkjent av

Olaf Dobloug

Versjonslogg

1.1	29.10.2018	Endelig versjon 1 (etter intern høring)	TMO
1	31.08.2018	Utkast versjon 1 (til intern høring)	TMO
0	24.10.2017	Revidert etter innspill	TMO
0	24.05.2017	Versjon 0 Utkast	TMO
Dato	Evenes Flystasjon	Versjon 1	Sign.

FORORD

Stortinget vedtok i 2009 kjøp av nye kampfly F-35. Etter et omfattende utredningsarbeid vedtok Stortinget 14. juni 2012 at de nye kampflyene F-35 skal stasjoneres på Ørland. Ørland blir derfor hovedbase for de nye kampflyene. Det er videre i Forsvarets langtidsplan (LTP) besluttet at Evenes, i tillegg til beredskapsoppdraget for kampfly (QRA/HLB), også skal være fremskutt base for Ørland. Det er samtidig besluttet at de nye maritime overvåkingsflyene (MPA) skal etableres på Evenes flystasjon. Enn videre skal Evenes også ha operativt luftvern (LV) og baseforsvar stasjonert. Dette medfører en vesentlig utbygging av den nåværende flystasjonen på Evenes. Utbygging av basen og bruk av nye kampfly har et stort investeringsomfang og vil medføre konsekvenser for lokalsamfunnet. Bygge- og anleggsvirksomhet forventes i hovedsak å pågå fra 2018 til ca 2024.

Utbyggingen vil bli gjennomført i henhold til ny reguleringsplan, innledningsvis innenfor gjeldende reguleringsplan for området. På grunn av utfordrende forhold for Evenes kommune å håndtere mulige interessenhetninger mellom regionale og statlige myndigheter, samt nabokommuner er det nå av Kommunal- og moderniseringsdepartementet besluttet at det skal gjennomføres en statlig reguleringsplan for Evenes flystasjon, etter anmodning fra Forsvarsdepartementet. Planen vil også omfatte Harstad/Narvik lufthavn, Evenes, og derved Avinor sitt utbyggingsbehov.

Det er utarbeidet en miljøstrategi for utbyggingen av Evenes flystasjon. Denne følger opp ambisjonene i Forsvarsbyggs miljøstrategi og legger til grunn de nasjonale ambisjonene på energi- og klimaområdet, som er politisk forankret bl.a. i Stortingsmelding nr. 21 (2011–2012 Norsk klimapolitikk, tilråding fra Miljøverndepartementet) og 28 (2011-2012, Gode bygg for eit betre samfunn, tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet). Byggeteknisk forskrift i 2017 (TEK17) som er gjeldene fra 1. juli 2017, skal legges til grunn. De nye energikravene som trådte i kraft 1. januar 2016, er videreført i ny TEK17.

Foreliggende miljøoppfølgingsplan (MOP) for ytre miljø er utarbeidet basert på miljøstrategi for Evenesutbyggingen. Planen omhandler både anleggs- og driftsfasen, og har tiltak for måloppnåelse for tema som går ut over det som normalt omfattes av ytre miljø. Det er gjort en avveining av ulike tiltak opp mot Forsvarets behov for å kunne gjennomføre sitt oppdrag forsvarlig.

Miljøoppfølgingsplanen er en del av byggherrens interne styringssystem og skal vise hvordan ytre miljøhensyn skal innarbeides og følges opp under prosjektering, kontrahering, bygging og drift av Evenes, slik at prosjektet blir til minst mulig ulempe for miljøet og tredjeperson. MOPen legger føringer for arbeidet som igangsettes før ny reguleringsplan med KU og tiltaksplaner foreligger. Planen omfatter ikke Avinor sin utbyggingsplaner.

MOP må sees sammen med reguleringsbestemmelser som skal vedtas av Kommunal- og Moderniseringsdepartementet. I tillegg til dette dokumentet utarbeides det også i detaljerte miljøoppfølgingsplaner for enkelte av utbyggingsobjektene, såkalte delMOP.

Oslo, 29.10.2018

Olaf Dobloug

Prosjektleder
Forsvarsbygg kampflybase

Innhold

FORORD	3
1 Prosjektbeskrivelse	9
1.1 Tiltaksbeskrivelse	9
1.1.1 Utbygging	9
1.1.2 Basens organisering	9
1.2 Anleggsgjennomføring.....	11
2 Miljøstrategi og -ledelse	11
2.1 Første utgave av MOP	11
2.2 Overordnet Miljøstrategi for Forsvarsbygg	11
2.3 Miljøledelse	12
Planlegge.....	12
Utføre.....	12
Kontrollere.....	12
Korrigere	12
2.4 Spesifikk Miljøstrategi for Evenes Flystasjon.....	13
2.5 Miljøoppfølgingsplan for ytre miljø (dette dokumentet)	13
2.6 Forhold til lov og forskrift	13
3 Bakgrunn og hensikt med miljøoppfølgingsplan (MOP)	13
4 Oppbygging av MOP	14
4.1 Tilgrensede planer og prosesser	14
4.2 Oppbygging av MOP	14
4.2.1 Underlagsrapporter.....	14
4.2.2 Erfaring fra miljøoppfølgingsplan for Ørland	14
4.2.3 Hensyn til virkninger utenfor flystasjonen	15
4.2.4 Oppbygging av miljøtema i dette dokumentet.....	15
4.2.5 Tiltak for å nå måloppnåelse.....	15
4.3 Detaljerte miljøoppfølgingsplaner	15
4.4 Revisjon av Miljøoppfølgingsplanen.	15
5 Verneområder/Ramsar	15
5.1 Kjerkvatnet naturreservat	16
5.2 Nautå naturreservat.....	16
6 Tiltak - Anleggsfasen	18
6.1 Vegnett og transportsystem.....	18
6.1.1 Mål.....	18
6.1.2 Rammer og regelverk	18
6.1.3 Beskrivelse og risikovurdering	18
6.1.4 Tiltak for måloppnåelse.....	18

6.1.5	Oppfølgende undersøkelser, ansvar byggherre:.....	18
6.2	Støy	19
6.2.1	Mål.....	19
6.2.2	Rammer og regelverk	19
6.2.3	Beskrivelse og risikovurdering	19
6.2.4	Tiltak for måloppnåelse.....	19
6.2.5	Oppfølgende undersøkelser	19
6.3	Utslipp til vann og grunn	20
6.3.1	Mål.....	20
6.3.2	Rammer og regelverk	20
6.3.3	Beskrivelse og risikovurdering	20
6.3.4	Tiltak for måloppnåelse.....	21
6.3.5	Oppfølgende undersøkelser	23
6.4	Naturmiljø	23
6.4.1	Mål.....	23
6.4.2	Rammer og regelverk	24
6.4.3	Beskrivelse og risikovurdering	24
6.4.4	Tiltak for måloppnåelse.....	24
6.4.5	Oppfølgende undersøkelser	25
6.5	Materialvalg	26
6.5.1	Mål.....	26
6.5.2	Rammer og regelverk	26
6.5.3	Beskrivelse og risikovurdering	26
6.5.4	Tiltak for måloppnåelse.....	27
6.5.5	Oppfølgende undersøkelser	28
6.6	Energibruk og energiløsninger	29
6.6.1	Mål.....	29
6.6.2	Rammer og regelverk	29
6.6.3	Beskrivelse og risikovurdering	29
6.6.4	Tiltak for måloppnåelse.....	29
6.6.5	Oppfølgende undersøkelser	30
6.7	Landskap	31
6.7.1	Mål.....	31
6.7.2	Rammer og regelverk	31
6.7.3	Beskrivelse og risikovurdering	31
6.7.4	Tiltak for måloppnåelse.....	31
6.7.5	Oppfølgende undersøkelser	31
6.8	Kulturminner og kulturmiljø	31
6.8.1	Mål.....	31

6.8.2	Rammer og regelverk	32
6.8.3	Beskrivelse og risikovurdering	32
6.8.4	Tiltak for måloppnåelse.....	33
6.8.5	Oppfølgende undersøkelser	33
6.9	Nærmiljø, friluftsliv og befolkningens helse	34
6.9.1	Mål.....	34
6.9.2	Rammer og regelverk	34
6.9.3	Beskrivelse og risikovurdering	34
6.9.4	Tiltak for måloppnåelse.....	34
6.9.5	Oppfølgende undersøkelser	34
6.10	Landbruk/Reindrift.....	35
6.10.1	Mål.....	35
6.10.2	Rammer og regelverk	35
6.10.3	Beskrivelse og risikovurdering	35
6.10.4	Tiltak for måloppnåelse.....	35
6.10.5	Oppfølgende undersøkelser	35
6.11	Avfallshåndtering.....	36
6.11.1	Mål.....	36
6.11.2	Rammer og regelverk	36
6.11.3	Beskrivelse og risikovurdering	36
6.11.4	Tiltak for måloppnåelse.....	36
6.11.5	Oppfølgende undersøkelser	38
7	Tiltak - Driftsfasen.....	39
7.1	Infrastruktur, vegnett og transportsystem	39
7.1.1	Mål.....	39
7.1.2	Rammer og regelverk	39
7.1.3	Beskrivelse og risikovurdering	39
7.1.4	Tiltak for måloppnåelse.....	39
7.1.5	Oppfølgende undersøkelser	39
7.2	Støy.....	40
7.2.1	Mål.....	40
7.2.2	Rammer og regelverk	40
7.2.3	Beskrivelse og risikovurdering	40
7.2.4	Tiltak for måloppnåelse.....	40
7.2.5	Oppfølgende undersøkelser	41
7.3	Utslipp til vann og grunn	42
7.3.1	Mål.....	42
7.3.2	Rammer og regelverk	42
7.3.3	Beskrivelse og risikovurdering	42

7.3.4	Tiltak for måloppnåelse.....	43
7.3.5	Oppfølgende undersøkelser	43
7.4	Naturmiljø	44
7.4.1	Mål.....	44
7.4.2	Rammer og regelverk	44
7.4.3	Beskrivelse og risikovurdering	44
7.4.4	Tiltak for måloppnåelse.....	44
7.4.5	Oppfølgende undersøkelser	44
7.5	Energibruk, energiløsninger	45
7.5.1	Mål.....	45
7.5.2	Rammer og regelverk	45
7.5.3	Beskrivelse og risikovurdering	45
7.5.4	Tiltak for måloppnåelse.....	45
7.5.5	Oppfølgende undersøkelser	46
7.6	Landskap.....	46
7.6.1	Mål.....	46
7.6.2	Rammer og regelverk	46
7.6.3	Beskrivelse og risikovurdering	46
7.6.4	Tiltak for måloppnåelse.....	46
7.6.5	Oppfølgende undersøkelser	47
7.7	Kulturminner og kulturmiljø.....	48
7.7.1	Mål.....	48
7.7.2	Rammer og regelverk	48
7.7.3	Beskrivelse og risikovurdering	48
7.7.4	Tiltak for måloppnåelse.....	48
7.7.5	Oppfølgende undersøkelser	48
7.8	Nærmiljø, friluftsliv og befolkningens helse	49
7.9	Landbruk/reindrift	50
7.9.1	Mål.....	50
7.9.2	Rammer og regelverk	50
7.9.3	Beskrivelse og risikovurdering	50
7.9.4	Tiltak for måloppnåelse.....	50
7.9.5	Oppfølgende undersøkelser	50
7.10	Avfallshåndtering.....	51
7.10.1	Mål.....	51
7.10.2	Rammer og regelverk	51
7.10.3	Beskrivelse og risikovurdering	51
7.10.4	Tiltak for måloppnåelse.....	51
7.10.5	Oppfølgende undersøkelser	51

8	 Lover, forskrifter og andre føringer.....	52
9	 Referanser	54

1 Prosjektbeskrivelse

1.1 Tiltaksbeskrivelse

1.1.1 Utbygging

Stortinget vedtok i 2009 innkjøp av nye kampfly F-35. Stortinget vedtok 14. juni 2012 at de nye kampflyene F-35 skal stasjoneres på Ørland som hovedbase. Tre av flyene skal stasjoneres på Evenes i en QRA-base. Totalt antall tilstedeværende fly på basen vil variere over året avhengig av øvingsopplegg. Stortinget vedtok 9. desember 2016 Langtidsplanen for Forsvaret. Dette innebærer bl.a også å etablere de nye MPA-flyene på Evenes. Inntil 10 prosent av styrkeproduksjonen av F35 skal i henhold til planen foregå fra Evenes flystasjon.

Til sammen innebærer Stortingets vedtak både en gjenopptagelse av Evenes som permanent militær flystasjon, og en omfattende utbygging for å betjene de nye funksjonene på en hensiktsmessig og sikker måte.

Avinor er operatør på Evenes lufthavn og eier arealet for rullebane og den sivile delen av terminalområdet. Forsvarets arealer (Evenes flystasjon) er lokalisert til områdene sørøst og sørvest for lufthavnen. Avinor drifter lufthavnens funksjoner som bl.a. avising samt brann, redning og plasstjeneste (BRP). Avinor innehar de nødvendige tillatelser til flyplassdrift, deriblant konsesjon fra Luftfartsmyndigheten og miljømyndighetene (Miljødirektoratet og Fylkesmannen i Nordland).

I henhold til planprogrammet omfatter utbyggingsprosjektene på Evenes ca 60 000 m² ny bygningsmasse og ca 15 000 m² ombygging og modernisering av eksisterende bygningsmasse. Miljøoppfølgingsplanen omfatter ikke tiltak innenfor EBA som eventuelt gjennomføres utenfor flystasjonen.

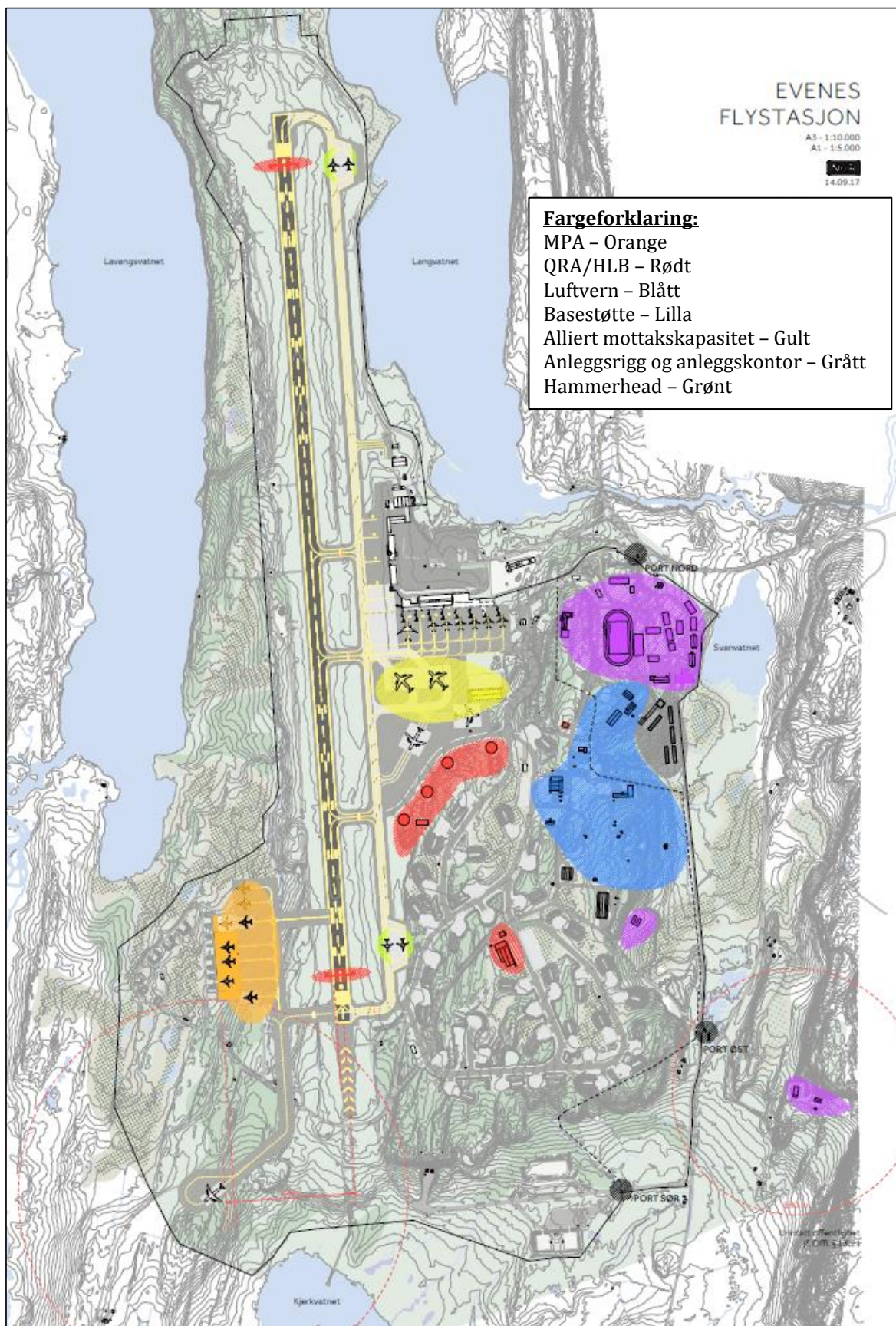
Det skal tilrettelegges for 800-1000 mannskaper (befal og soldater).

1.1.2 Basens organisering

Basens indre organisering i fremtidig situasjon bygger i all hovedsak videre på dagens hovedstruktur. Flystasjonen ble ferdigstilt på 90-tallet og det søkes å gjenbruke så mye som mulig. Inndeling i administrativt og operativt område videreføres.

I tillegg skal det legges til rette for utvidelse og fortetting av dagens administrative område.

Rullebanen er 2808 meter lang og tilfredsstillende NATOs krav til banelengde på 2764 meter. Den er godkjent for å kunne ta imot fly med vingespenn opp til 65 meter, på størrelse med f.eks. Boeing 747. Kun fem andre lufthavner i Norge har denne godkjenningen. Flyplassen er også utstyrt med parallell taxebane i hele rullebanens lengde, bygget etter militære kriterier.

Figur 1 Illustrasjon av tiltaket. Situasjonsplan.

1.2 Anleggsgjennomføring

Utvikling av Evenes flystasjon omfatter bygging av nødvendige bygg og anlegg i tilknytning til MPA-flyene og QRA, bygging og tilpassing av ny vakt, baseforsvar, luftvern samt innkvartering av befall og mannskap.

Anleggsfasen vil vare i flere år, og medføre konsekvenser for omgivelsene. Selve anleggsaktiviteten vil i stor grad foregå innenfor forswarets eiendom. Men noe anleggsvirksomhet vil forekomme innenfor Evenes lufthavn Avinor sitt areal (sivil del). Anleggstrafikk vil berøre offentlige veger utenfor flybasens område i liten grad unntatt inntransport av varer og tjenester.

Bygge- og anleggsvirksomhet for denne utbyggingsetappen forventes å pågå fra 2018 til ca. 2024.

For hvert enkelt utbyggingsprosjekt vil egne styringsdokumenter utarbeides hvor bla anleggsfasen blir omtalt. Videre omtales dette i det enkeltes prosjekts delMOP, hvor det vil bli definert planer for gjennomføring.

2 Miljøstrategi og -ledelse

2.1 Første utgave av MOP

Denne MOP er basert på MOP som ble utarbeidet før reguleringsbestemmelsene og er revidert i henhold til KU dokumenter som er utarbeidet tilknyttet reguleringsplan.

2.2 Overordnet Miljøstrategi for Forsvarsbygg

Som landets største eiendomsforvalter har Forsvarsbygg et ansvar for å være pådriver for å sikre en energi- og miljøriktig utvikling innen bygge- og eiendomsbransjen og ved forvaltningen av egen EBA. Forsvarssektoren har sine spesielle utfordringer knyttet til militær aktivitet og øvelser.

I Forsvarsbyggs miljøstrategi for 2016 – 2020 har Forsvarsbygg redegjort for miljøambisjonene og miljømål for perioden. Disse mål og ambisjoner er videreført i dette dokumentet.

I strategien er følgende tre fokusområder valgt som spesielt viktige:

1. Klima, energi og avfall – ressursbruken

Som en av Norges største offentlige eiendomsaktører har Forsvarsbygg et stort ansvar for å redusere sektorens ressursbruk – herunder energibruk og klimagassutslipp. Ressursbruk og kildesortering samt gjenvinning av avfall må vurderes helhetlig for virksomheten i sektoren.

2. Forurensning og støy – miljøpåvirkningen

Forsvarets virksomhet kan påvirke miljøet gjennom forurensning og støy. Virksomheten må foregå slik at skader og utslipp unngås. Utslipp av støy fra forswarets flyvirksomhet er en konsekvens av politiske beslutninger, og mulige avbøtende tiltak for å redusere flystøyen er begrenset. Virksomheten skal drives innenfor gjeldende rammeverk samtidig som Forsvaret gis rammevilkår som gjør det mulig å gjennomføre det samfunnsoppdraget Forsvaret er gitt.

3. Naturmiljø og kulturverdier – samfunnsbidraget

Prosjektet vil ha som en målsetning å ikke forringe naturmiljø og kulturverdier. Innenfor dette området faller også innsats for sanering, restaurering og tilbakeføring av grunnarealer til samfunnet der Forsvaret ikke lenger har aktivitet.

Viktige punkter i Forsvarsbygg sin miljøstrategi er:

- Forsvarsbygg ønsker at etablisementene skal framstå som smarte, sikre og grønne arenaer, gjennom å benytte innovativ og fremtidsrettet teknologi, å holde fokus på sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, samt sikre en energi – og miljøriktig utvikling.
- Forsvarsbygg ønsker å forvalte naturressursene slik at det biologiske mangfoldet ivaretas og utvikles innen rammene for forsvarssektorens virksomhet.
- Forsvarsbygg skal forvalte de kulturhistoriske verdiene (kulturminner og kulturmiljøer) som ressurser for bruk, kunnskap, opplevelse og videreutvikling av fysiske omgivelser.
- Forsvarsbyggs ambisjon for energieffektivitet og CO2-emisjon er at «FB jobber mot nullenergibygg for nye bygg og forbedret energieffektivitet på eksisterende bygg, oppvarming av bygningsmassen skal foregå uten bruk av fossilt brensel innen 2025». Energiforbruket skal også generelt sett reduseres og foregå uten bruk av fossilt brensel.
- Forsvarsbygg har en målsetting at det i byggeprosessen skal tas miljøhensyn slik at miljøbelastningen blir minst mulig. Gjennom bruk av miljødeklarasjoner (EPD) stilles det krav til miljøegenskaper. Bruk av miljømerkede produkter og ikke bruk av materialer fra truede arter og/eller knappe, ikke fornybare ressurser er krav som stilles i utbyggingsfasen for å oppnå grønne bygg (smarte, sikre og grønne arenaer).

2.3 Miljøledelse

Forsvarsdepartementet har besluttet at Forsvarsbygg som en del av forsvarssektoren, skal følge prinsippene for miljøledelse iht. ISO 14001 (ikke sertifisering) og at dette legges til grunn for systematisk miljøarbeid. Miljøledelsessystemet skal være enkelt og målbart, samt at det skal være prosjektilpasset.

Prinsippene i ISO systemet er; planlegg, utfør, kontroller og korriger. Dette kan utdypes som følger:

Planlegge

Innebærer å fastsette miljømål og prosesser som er nødvendige for å nå mål. Dette gjøres for eksempel i form av miljøoppfølgingsplan (MOP) og delMOP for det enkelte prosjekt.

Utføre

Implementere og iverksette krav og mål som er satt.

Kontrollere

Følge opp og kontrollerer at mål som er satt følges og etterleves. Rapportere resultatoppnåelse.

Korrigere

Tiltak for forbedring, eventuelt korrigerer mål om nødvendig.

Dette innebærer for prosjektet:

- Identifisering av de viktigste miljøtemaene (denne miljøstrategien)
- Prioritering av miljømålene, herunder håndtering av eventuelle målkonflikter
- Utarbeiding av en miljøoppfølgingsplan med målbare miljømål
- Rapportere status for miljøarbeidet til ledelsen i kampflybaseprosjektet ved milepæler

2.4 Spesifikk Miljøstrategi for Evenes Flystasjon

Forsvarsbygg skal i alle faser av utbyggingen av Evenes flystasjon arbeide aktivt for å ivareta hensynet til omgivelsene. I dokumentet «Miljøstrategi for Evenes flystasjon», datert mars 2017, følges ambisjonene i Forsvarsbyggs overordnede miljøstrategi opp og de nasjonale ambisjonene på energi- og klimaområdet som er politisk forankret bl.a. i Stortingsmeldinger nevnt i forord legges til grunn.

Miljøstrategien for Evenes flystasjon beskriver miljøambisjonene og angir konkrete miljømål og mulige avbøtende tiltak for måloppnåelse. Miljøoppfølgingsplanen (dette dokumentet) synliggjør i større grad hvordan miljømålene operasjonaliseres.

2.5 Miljøoppfølgingsplan for ytre miljø (dette dokumentet)

Miljøoppfølgingsplanen (MOP) for ytre miljø legger premissene fra dokumentene omtalt over til grunn. Miljøoppfølgingsplanen for ytre miljø skal primært håndtere miljøspørsmål i bygge- og anleggsperioden. Problemstillinger som er identifisert gjennom plan- og prosjekteringsarbeidet vil bli fulgt opp med konkrete tiltak og virkemidler for å ivareta miljøhensyn. Denne MOP er en førsteutgave for å ivareta de første prosjektene som igangsettes før regulering og KU er ferdig. MOP vil bli revidert når KU og reguleringsplan er ferdigstilt.

Planen skal bidra til å redusere den ulempen som berørte opplever i tilknytning til anleggsfasen og skal videre legges til grunn i arbeidet med gjennomføring av tiltaket.

2.6 Forhold til lov og forskrift

DelMOP er forankret i Styringsdokument nivå 3 og er en oppstilling av mulige tiltak for å nå de miljømål som er satt for prosjektet generelt og Luftvern spesielt. Noen av målene er lovpålagte krav. Selv om ikke alle lover og forskrifter er listet i dokumentet fritar dette ikke for å følge lov og forskrift. Det er et selvsagt krav at alle lover og forskrifter skal gjelde som et minimumskrav.

3 Bakgrunn og hensikt med miljøoppfølgingsplan (MOP)

En miljøoppfølgingsplan (MOP) for ytre miljø har som hensikt å fungere som:

- Internt styringsdokument for Forsvarsbyggs byggherreorganisasjon
- Premiss for videre prosjektering
- Premiss for entreprenør / leverandør ved gjennomføring av anleggsarbeidene
- Utgangspunkt for oppfølging av entreprenør
- Dokumentasjon i forhold til oppfølging og kontroll fra relevante myndigheter
- Grunnlag for rapportering både internt i prosjektet og til offentlige myndigheter
- Grunnlag for eventuell justering av avbøtende tiltak

Målgruppen for dette dokumentet er egne ansatte og leverandører i prosjektet, samt berørte myndigheter.

Foreliggende miljøoppfølgingsplan (MOP) for ytre miljø for Evenes flystasjon vil være et premissgivende dokument for de videre arbeid og kontrakter som skal utføres eller produkter som skal leveres ved gjennomføring av anleggsarbeidene.

Dokumentasjon av ulemper og forslag til avbøtende vil vurderes i konsekvensutredningen for tiltaket. Detaljering av avbøtende tiltak vil bli utført som en del av prosjekteringsfasen.

Gjennom konsekvensutredningen vil det bli listet opp aktuelle avbøtende tiltak for hvert enkelt tema. I sammenstillingen av disse til en felles konsekvensutredning (planbeskrivelsen) vil det gjøres en avveining av

tiltakene. Den beste enkeltløsningen kan i noen tilfeller måtte vike til fordel for gode helhetsløsninger. De endelige anbefalinger som gis i MOP er en avveining av flere hensyn, herunder operative forhold, sikkerhet, ulike miljøhensyn og økonomi.

Alle samarbeidsparter og leverandører som deltar i utbyggingen av flystasjonen skal stå ansvarlig for den miljøpåvirkning egne aktiviteter medfører utover det som er fastsatt i vedtatte planer, kontrakter, lover og forskrifter. De spesifikke krav til entreprenører/leverandører vil bli innarbeidet i anbudsdokumentene.

Følgende tema vil vurderes med hensyn til miljøpåvirkning ved utbyggingen av Evenes flystasjon:

- Infrastruktur, vegnett og transportsystem
- Støy
- Utslipp til grunn og vann
- Naturmiljø
- Materialvalg (ikke aktuelt under driftsfasen)
- Energibruk og energiløsninger
- Landskap
- Kulturminner og kulturmiljø
- Nærmiljø, friluftsliv og befolkningens helse
- Landbruk/reindrift
- Avfallshåndtering

4 Oppbygging av MOP

4.1 Tilgrensede planer og prosesser

I konsekvensutredningen og høringer kan det være behov for å kommentere avgrensningen av MOP i forhold til andre prosesser som behandler miljø- og plantema.

Arbeidet med reguleringsplan er igangsatt.

Konsesjon for Evenes flystasjon – (Luftfartsloven)

De endelige prosedyrer for inn- og utflygning vil bli fastsatt med hjemmel i lov om Luftfart (Luftfartsloven). Dette forvaltes av Avinor.

4.2 Oppbygging av MOP

4.2.1 Underlagsrapporter

Det faglige underlaget for miljøoppfølgingsplanen finnes først og fremst i konsekvensutredningen, risiko- og sårbarhetsanalysen og miljøstrategi for Evenes flystasjon. For ytterligere dokumentasjon vises det til disse.

Videre prosjektering vil dels kunne medføre justering av MOP med avbøtende tiltak, og dels vil det være et resultat av MOP.

4.2.2 Erfaring fra miljøoppfølgingsplan for Ørland

Det har tidligere blitt utarbeidet en MOP for Ørland. Erfaringer fra denne planen og utfordringer i forhold til utbyggingen ved Ørland er medtatt i MOP for Evenes.

4.2.3 Hensyn til virkninger utenfor flystasjonen

Forsvarsbygg og Forsvarets ansvar til miljøoppfølging er avgrenset til direkte virkninger av utbyggingen inne på Evenes flystasjon. Utbyggingen og virksomheten kan ha virkninger også utenfor basen, som støy fra fremtidig flyvirksomhet, trafikk i anleggsperioden, utslipp og uhell som kan medføre forurensning av dreosanlegg utenfor basen. Dette omfattes også i MOP.

4.2.4 Oppbygging av miljøtema i dette dokumentet

Miljøtema er delt i anleggsfasen og driftsfasen. Videre er det under hvert tema gitt en beskrivelse av:

- Mål
- Rammer og regelverk
- Beskrivelse og risikovurdering
- Tiltak for måloppnåelse
- Oppfølgende undersøkelser

4.2.5 Tiltak for å nå måloppnåelse

Tiltak er hovedsakelig sortert i to kategorier; fysiske tiltak eller administrative tiltak. Ansvar for de enkelte tiltakene er videre angitt.

Tiltak kan være konkrete, fysiske tiltak som skal avhjelpe og forbedre en situasjon knyttet til en konkret ulempe og der ansvaret påhviler tiltakshaver. Tiltakshaver kan i denne sammenheng være Forsvarsbygg evt. entreprenør via Forsvarsbygg eller Luftforsvaret og/eller Avinor.

Tiltak kan også være administrative eller organisatoriske tiltak som skal legge til rette for en bedre håndtering av en fremtidig situasjon. I denne planen avgrenses tiltakene til de som Forsvaret eller Forsvarsbygg har ansvar for.

4.3 Detaljerte miljøoppfølgingsplaner

Med bakgrunn i prosjektets miljøstrategi og Miljøoppfølgingsplanen for ytre miljø (dette dokumentet) utarbeides også miljøoppfølgingsplaner for enkelte utbyggingsprosjekter (delMOP). Således utarbeides det interne arbeidsdokumenter for oppfølging av miljø, som blant annet innarbeides i de prispåbærende postene.

4.4 Revisjon av Miljøoppfølgingsplanen.

Miljøoppfølgingsplanen vil bli revidert når ny reguleringsplan med bestemmelser foreligger. Forsvarsbygg regner med minst en revisjon i løpet av utbyggingsperioden og en i forbindelse med overgang mellom anleggsfase og driftsfase.

Revisjoner vil i liten grad gjelde det geografiske eller tematiske omfanget av planen, men snarere justeringer av konkretiseringsgrad og avbøtende tiltak.

5 Verneområder/Ramsar

Tårstadvassdraget (også kalt Kvitforsvassdraget) som omkranser lufthavnen er et lite smålaksvassdrag i Nordland/Troms og vassdraget har fem naturreservat; Nautå, Kjerkvatnet, Sommarvatnet samt Myrvatn og Tennvatn som er vernet mot utbygging gjennom verneplan (Vp II, 1980). Deler av dette vassdraget er også

vernet som naturvernområder, har fått Ramsarstatus i år 2011 (vernet etter ramsarkonvensjonen¹), og går under fellesnavnet Evenes våtmarkssystem. Øst for flystasjonen/lufthavnen ligger Nautå naturreservat som består av Nautåvatnet, Svanevatnet, deler av Kjerkhaugvatnet og deler av Langvatnet. Sør og vest for lufthavnen ligger Kjerkvatnet naturreservat som består av Kjerkvatnet, søndre del av Lavangsvatnet og elvene som drenerer vassdragene til fjorden. De tre naturreservatene oppstrøms flystasjonen, Tennvatn naturreservat, Sommervatn og Myrvatn naturreservat ligger utenfor området som antas vil bli påvirket av aktiviteten fra flystasjonen (jfr. KU-rapport naturmiljø), og de blir derfor ikke nærmere beskrevet. Utbyggingen av Evenes flystasjon vil kun foregå på Forsvarets eiendom og vil derfor ikke berøre naturvernområdene direkte.

Det er gjennomført biomangfoldkartlegging både på Lufthavnens og på Forsvarets areal. Det er avdekket verdifulle myr og/eller våtmarkstyper på eiendommene, uten at disse er vernet.

5.1 Kjerkvatnet naturreservat

Reservatet ligger sør-vest for Evenes flystasjon og omfatter Kjerkvatnet (like sør for sørenden av landingsstripa), tilgrensende myrområder og utløpselva med Stunesosen. Videre inngår sørenden av Lavangsvatnet (vest for flystripa) og utløpselva Tårstadelva med Tårstadosen. En havarivei fra flyplassen er bygd et stykke ut i Kjerkvatnet på østsida. Naturreservatet har et areal på 2 235 dekar, hvorav 1 020 dekar landareal. Området er vernet for å bevare et rikt våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv.

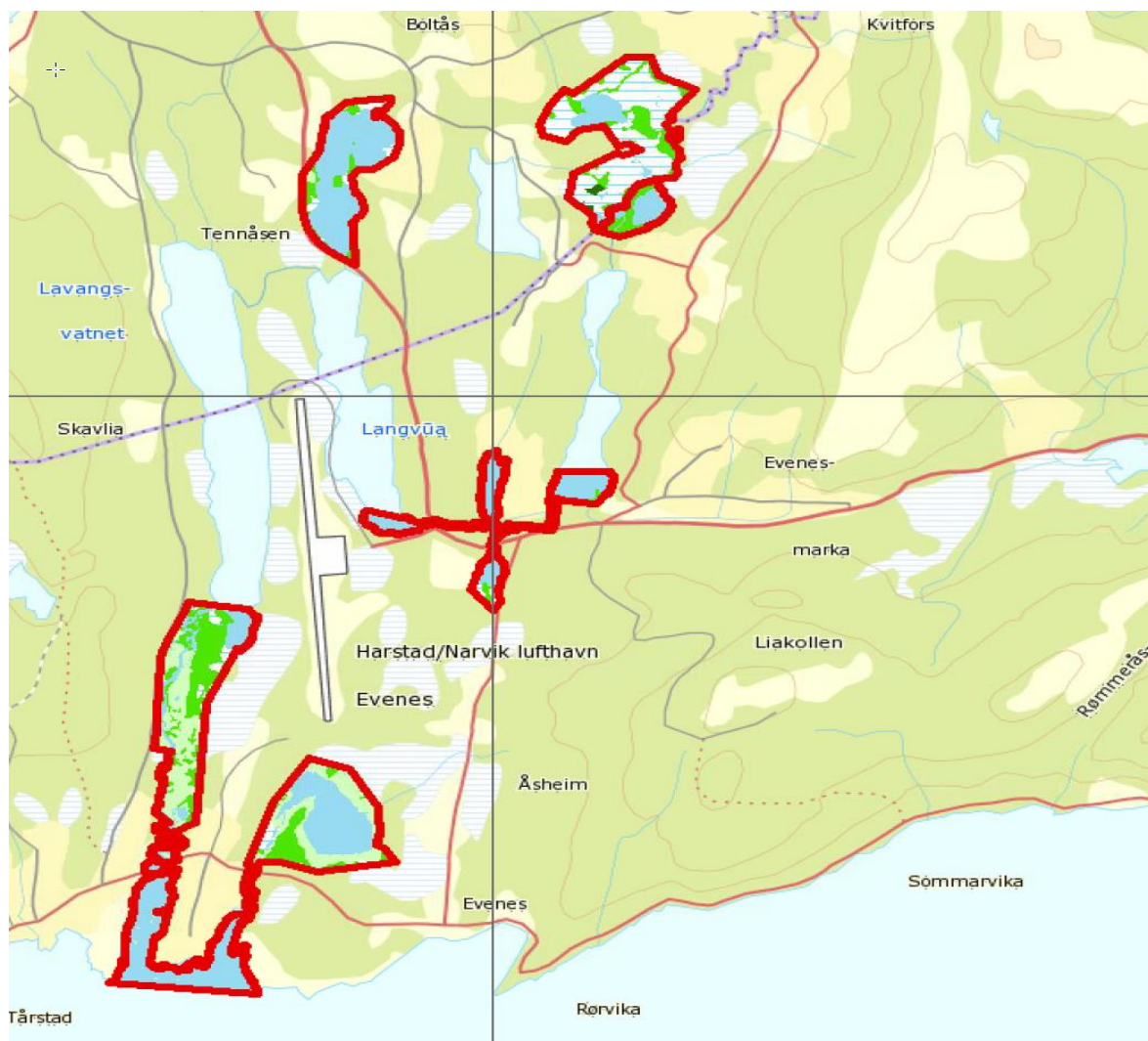
5.2 Nautå naturreservat

Ligger like øst for Evenes flystasjon. Består av Nautåvatnet, Svanvatnet samt sørenden av Langvatnet og Kirkhaugvatnet med de bekker og elvestrekk som knytter disse sammen. Sørenden av Langvatnet inneholder en av de mest verdifulle våtmarksbiotopene i vannet med rikt utviklet snelle- og starrvegetasjon. Lokaliteten grenser inn mot flyplassområdet og tilstøtende veger. Naturreservatet har et areal på 410 dekar, hvorav 70 dekar landareal og 340 dekar ferskvann. Området er vernet for å bevare et rikt våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv.

---

¹ Ramsar-konvensjonen er en internasjonal avtale for bevaring og bærekraftig bruk av våtmarker. Formålet er å begrense tap av våtmarker og bremse det økende presset på våtmarksområder.

Figur 2: Viser de fem verneområdene (markert med rødt) i Tårstadvassdraget som inngår i Ramsarområdet som omkranser Evenes flystasjon.

Figur 3: Flyfoto over Evenes lufthavn med de nærmeste naturreservatene Kjørvatn og Nautå naturreservat.

6 Tiltak - Anleggsfasen

6.1 Vegnett og transportsystem

6.1.1 Mål

- Søke at massetransport ikke skal medføre vesentlige ulemper for andre trafikanter eller omgivelsene.
- Søke å legge forholdene på basen til rette for miljøvennlig transport, herunder klimavennlig motorisert transport, gåing og sykling
- Organisering av basens funksjonsområder bidrar til en redusert motorisert internttransport

6.1.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Vegtrafikkloven
- Forskrift om kjørende og gående trafikk (trafikkregler)
- Forurensningsloven
- Forurensningsforskriften
- Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal og transportplanlegging
- Reguleringsplan med bestemmelser for Evenes flystasjon

6.1.3 Beskrivelse og risikovurdering

Anleggsfasen kan medføre trafikkutfordringer knyttet til persontransport og transport av masser og byggematerialer. Transport internt, og til og fra basen, vil være blant de største kildene til klimagassutslipp. Tilrettelegging for gående og syklende vil kunne gi helseeffekter.

Anleggsfasen vil medføre tungtrafikk inn til flystasjonen, via E10. Om transportene og materialleveransene blir lokale eller kommer f. eks sjøveien avklares først ved kontraktsinngåelser.

6.1.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
A1.1	Utarbeide plan for beskyttelse av omgivelsene mot ulemper i bygge- og anleggsfasen. Planen skal redegjøre for trafikkavvikling, massetransport, driftstider, trafiksikkerhet for gående og syklende, renhold, støvdemping og støyforhold. Hensynet til myke trafikanter skal ivaretas.	Forsvarsbygg / Entreprenør
A1.2	Entreprenør skal unngå at maskiner og lastebiler står på tomgangskjøring, iht regulering i trafikkreglens § 16 om tomgangskjøring. Unntak for arbeider på operative områder.	Entreprenør

6.1.5 Oppfølgende undersøkelser, ansvar byggherre:

Ingen oppfølgende undersøkelser.

6.2 Støy

6.2.1 Mål

- Anleggsfasen skal ikke påføre omgivelsene unødig støybelastning.
- Støy hensyntas ved planlegging og prosjektering av nye og rehabiliterte bygg

6.2.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Miljøverndepartementets retningslinjer for behandling av støy i arealplanleggingen, T-1442 med veileder, kap.4
- Reguleringsplan med bestemmelser for Evenes flystasjon
- Plan og bygningsloven
- TEK 17: Forskrift om tekniske krav til byggverk (Byggeteknisk forskrift)
- Arbeidsmiljøloven

6.2.3 Beskrivelse og risikovurdering

Dersom det blir bestemt å hente steinmasser for underbygning lokalt må støybelastning fra slikt uttak beregnes og evt. nødvendige tiltak i forhold til omkringliggende naboer iverksettes.

6.2.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
A2.1	Varsling av særlig støyende anleggsaktiviteter. Etablere varslingsrutiner	Entreprenør
A2.2	Retningslinjer for behandling av støy i arealplanleggingen, T-1442, legges til grunn i planen mht. støy i anleggsperioden. Krav må innarbeides i anbudsdokument.	Forsvarsbygg

6.2.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

6.3 Utslipp til vann og grunn

6.3.1 Mål

- Søke at anleggsvirksomheten ikke skal medføre forurensning (inkludert støv), som kan være til skade eller ulempe for miljøet eller ha negative konsekvenser for helse.
- Etablere tekniske løsninger (kraner, toaletter etc.) som gir lite forbruk av vann
- Begrense belastning på resipient
- Under utbyggingen skal eventuell forurenset grunn håndteres i henhold til forurensningsforskriften kapittel 2 (se også punkt om dette i kapitlene om Avfall og Landskap og Naturmiljø)
- Terrengutforming skal sikre optimal lokal håndtering av masser i anleggsperioden, herunder håndtering av forurensete masser
- Overflatevann skal ikke medføre forurensning av bekker eller medføre andre miljøskader både innenfor og utenfor området.
- Overflatevann bør dreneres til oppsamling for infiltrering i grunnen
- Overvannstrategi skal sørge for at forventet vekst i nedbørsmengden, i kombinasjon med økningen av harde flater og bebygd areal, ikke øker risikoen for oversvømmelser og flom
- Flystasjonen skal være planlagt og bygget slik at den ikke medfører risiko for skade på helse og miljø
- Det skal gjennomføres miljørisikoanalyser som identifiserer risiko knyttet til eksisterende og fremtidige prosesser/aktiviteter for å unngå akutt forurensning
- Rene overskudd av løsmasser med renhet i henhold til tiltaksplan søkes gjenbrukt

6.3.2 Rammer og regelverk

Generelt legges alle gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven), LOV-1981-03-13-6,
- St.meld.nr. nr. 16 (2008-2009) Nasjonal transportplan 2010–2019
- Forskrift om begrensnig av forurensning (forurensningsforskriften), FOR-2004-06-01-931, Kapittel 2, 7 og 15
- Vannforskriften - Forskrift om rammer for vannforvaltningen, FOR-2007-01-01
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall. (Avfallsforskriften), FOR-2004-06-01-930, Kapittel 9 Deponering av avfall
- Miljødirektoratets veileder TA-2553/2009 (tilstandsklasser forurenset grunn)
- Miljødirektoratets veileder TA-1629/1999 (veiledning for risikovurdering av forurenset grunn)
- Meld. St. 33 (2012-2013), Klimatilpasning i Norge
- T-1520. Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging
- St. Meld. 33 (2012-2013) Klimatilpasning i Norge
- Reguleringsplan for Evenes Flystasjon med bestemmelser
- Tiltaksplan for forurenset grunn utarbeidet av NCR
- Gravetillatelse fra Miljømyndighet
- Miljøsaneringsbeskrivelse og avfallsplan for samtlige bygg som skal rives

6.3.3 Beskrivelse og risikovurdering

Utslipp til jord og vann fra basen kan skyldes forurensninger fra både historisk, nåværende og fram-tidig bebyggelse og prosesser/aktiviteter. Anleggstiltaket vil medføre terrenginngrep. Det kan være kilder til både permanent og akutt forurensning innenfor planområdet Dette vil være knyttet til forurensninger i grunnen. Forurenset grunn medfører en viss risiko for både eksponering (mot menneske og miljø) og for

forurensningsspredning. Dette representerer risiko for alvorlig helsefare eller alvorlig miljøforurensning, men forholdet skal overvåkes ved anleggsgjennomføring. Tiltak for å hindre eksponering og spredning av forurensning planlegges ved gjennomføring av anlegg.

Det er spesielt utfordringer i forhold til PFOS/PFAS utslipp fra Evenes. Dette vil berøre de arbeider som vil foregå, blant annet massehåndtering og håndtering av overvann og grunnvann som blir berørt i forbindelse med bygge og gravearbeider. Håndtering av masser lokalt og eventuell levering til deponi vil bli gjennomført etter nærmere angitte kriterier og grenseverdier som fastsettes gjennom tiltaksplan for forurenset grunn og etter godkjenning av Miljømyndighet.

Det er viktig å etablere rutiner og beredskap for å fange opp utslipp fra anleggsområder. Tiltak, rutiner og rapportering blir beskrevet i egen tiltaksplan for håndtering av forurensende masser. Tiltak i planområdet omfatter en rekke enkelttiltak som er planlagt og hvor det forutsettes etablert systemer som hindrer spredning av eventuelle forurensninger.

Lufthavnen har utslippstillatelse som regulerer utslipp fra fly- og baneavising og brannøvingsplass. Utslippstillatelsen eies og forvaltes av Avinor.

Utbygging og drift av kampflybasen skal foregå innenfor de rammer som gis i forurensningsloven, forurensningsforskriften, vannforskriften og utslippstillatelsen. Virksomheten skal gjennomføres slik at det ikke medfører ikke-akseptabel risiko for skade på helse og miljø.

Utbygging av basen med flere ansatte og et økt aktivitetsnivå gir økt belastning på kommunal vannforsyning og kommunalt avløp. Forsvarets aktivitet skal sikres en miljømessig og sikker vannforsyning og avløpshåndtering. Vannforsyning og avløpshåndtering må samordnes med det sivile behovet.

Følgende spredningsmekanismer kan oppstå og må tas hensyn til:

- Spredning av overvann og grunnvann, via drencsystemer til sårbare resipienter rundt Evenes flystasjon.
- Spredning av støv med vind, til tiliggende arealer innenfor og utenfor ytre perimeter.
- Spredning som følge av feil i massehåndtering og –disponering.

Anleggsfasen representerer også en risiko for uhellsutslipp fra maskiner og midlertidige brakkerigger.

6.3.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
A3.1 / Miljø- strate gi	Det utarbeides en tiltaksplan for håndtering av forurenset grunn, i tråd med Forurensningsforskriftens kapittel 2. Tiltaksplan beskriver forslag til massehåndtering for Evenes flystasjon. Det skal søkes om gravetillatelse fra miljømyndighet basert på tiltaksplanen. Dette skal gjøres av Forsvarsbygg. Mellomlagring av masser bør sikres for å forhindre spredning gjennom avrenning før analyseresultat foreligger. Tiltak iverksettes for å begrense belastning på resipienten. Etablering av tiltak mot graving i forurenset grunn basert på gravetillatelsen. Dokumentasjon av forurensningstilstand på masser. Det skal også legges vekt på visuell kontroll, under graving, for å sikre at forurensete masser oppdages og håndteres korrekt. Det skal foreligge en gravetillatelse før tiltaket starter. Entreprenøren skal forholde seg til kravene i gravetillatelsen. Krav om dokumentasjon av forurensningstilstand på masser og masseregnskap må innarbeides i anbudsdokumentene.	Forsvarsbygg

A3.2	<p>Entreprenøren skal ha beredskap for å håndtere forurensede masser eller forurenset vann. Beredskapsplan utarbeides for å redusere konsekvensen av akutt utslipp eller søl. Beskrevet beredskapsutstyr i beredskapsplanen skal befinne seg på tiltaksområdet.</p>	Entreprenør
A3.3	<p>Det eksisterer et vannovervåkingsprogram for den sivile lufthavnen.</p> <p>For anleggsperioden skal det utarbeides et overvåkingsprogram og foretas prøvetaking og analyse av grunnvann og overvann for oppfølging av byggearbeidene. Ytterligere prøvetaking avventes med krav i gravetillatelse.</p>	Forsvarsbygg
A3.4	<p>Ved behov utarbeides det tiltak for å redusere støv, tilsøling av veier, fasader og bygninger, både innenfor og utenfor området. For å redusere støvplager og tilgrising skal anleggstrafikk i nødvendig grad kjøre over «vaskeanlegg» på veg ut anleggsområdet. Masser som transporteres, tippes, graves og mellomlagres i tørre perioder skal vannes ved behov. Masser som transporteres, tippes, graves og mellomlagres i tørre perioder skal vannes ved behov. Ref. punkt A1.1.</p> <p>Teknisk vedlikehold av kjøretøy og anleggsmaskiner som for eksempel oljeskift og reparasjon skal gjennomføres på egnet sted som entreprenøren må etablere og har ansvar for. Entreprenør har ansvar for håndtering av olje og avfall fra teknisk vedlikehold. Ved behov etableres benyttede eksisterende vaskeanlegg i sør.</p>	Entreprenør
A3.5	<p>Eventuelle utslipp av kjemikalier, drivstoff etc. skal varsles i henhold til instruks, herunder Avinor på lufthavnen og nødetater. Maskiner og kjøretøy skal være utstyrt med utstyr for absorpsjon av oljeprodukter ved uhell.</p> <p>Beredskapsplan utarbeides for å redusere konsekvensen av akutt utslipp eller søl. Utstyr som beskrives i beredskapsplanen skal befinne seg på tiltaksområdet. Utsiktet søl p.g.a. uhell eller maskinhavari skal samles opp og utslippsstedet gjøres rent umiddelbart.</p>	Entreprenør
A3.6	<p>Anlegget skal fortrinnsvis bygges med nyere anleggsmaskiner og kjøretøy for å redusere lokale utslipp og støy. Det skal påses at maskinelt utstyr ikke lekker olje eller drivstoff. Kontroll ved jevnlig vedlikehold og inspeksjoner. Tilhørende dokumentasjon skal finnes på anleggsområdet.</p> <p>Stille krav til utstyr som benyttes på byggeplassen i konkurransegrunnlag.</p>	Entreprenør
A3.7	<p>Tiltak i fm forurenset vann og overvann vurderes i hht. vilkår som vil bli gitt av miljømyndighetene i utslippstillatelse og gravetillatelse.</p> <p>Ved behov etablere renseløsning for potensielt forurenset overvann fra anleggsområdet.</p>	Entreprenør
A3.8	<p>Lagring og påfylling av olje, drivstoff og kjemikalier skal skje på en sikker måte, slik at drivstoff- og oljesøl ikke oppstår. Alle tanker (mobile) og all emballasje som inneholder kjemikalier skal være tydelig merket og ha etiketter i henhold til CLP forordningen (Forordning om klassifisering og merking av kjemikalier - CLP).</p> <p>Det skal ikke foregå påfylling nærmere enn 10 m fra vann og vassdrag. Det skal foreligge absorpsjonsutstyr tilgjengelig ved påfyllingsstedet.</p>	Entreprenør

<p>A3.9</p>	<p>Det skal ikke benyttes fyllmasser fra sprengstein med opphav fra tunelldrifft da slik masse inneholder betydelig med nitrogenforbindelser (bla. ammonium) fra sprengningsaktiviteten.</p> <p>Det kan benyttes sprengstein fra dagbrudd etter en omlasting og spyling. Dette bør foregå på egnet areal uten direkte avrenning til vann og vassdrag.</p>	<p>PG/ Entreprenør</p>
	<p>Ved anleggsarbeider tett på vassdrag skal det vurderes om det er behov for en siltduk ved dremsutløp.</p>	<p>PG/ entreprenør</p>

6.3.5 Oppfølgende undersøkelser

Jfr. pkt A3.1 i tabellen.

6.4 Naturmiljø

6.4.1 Mål

- Vegetasjon og biologisk mangfold innenfor midlertidige anleggsområder, som utgjør lokalt viktige naturområder, landskapselementer eller økologiske funksjoner søkes bevart og sikres mot skade
- Forvaltningen av naturmiljøet i tilknytning til Forsvarets virksomhet skal søke å ivareta områdets biologiske mangfold og viktige naturtyper, samtidig som en ønsker å begrense «fugl-fly» konflikten
- Anleggsarbeidene skal i størst mulig grad unngå å påvirke sårbare og rødlistede arter negativt
- Tiltaket skal ikke medføre tilførsel eller spredning av forbudte og/eller svartelistede arter
- Nøysom, stedlig vegetasjon skal benyttes ved etablering av nye grøntarealer. Ved etablering av engpregede arealer skal det fortrinnsvis benyttes lokalt frømateriale fra tilsvarende engvegetasjon
- Anleggsarbeidet søkes å utføres uten risiko for spredning av fremmede arter
- Basen skal fremstå som et godt landskapsmessig og arkitektonisk planlagt anlegg, der hensynet til omgivelsene og en best mulig helhetlig løsning er ivaretatt
- Unngå samt forebygge skader på vernede naturområder iht. Ramsar-konvensjon
- Inngrep søkes å utføres så skånsomt som mulig

6.4.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Stortingsmelding nr. 42 (2000-2001) «Biologisk mangfold – Sektoransvar og samordning»
- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), LOV-2009-06-19-100
- Forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften), FOR-2006-12-15-1446
- Retningslinjer for Forsvarssektorens miljøvernarbeid
- Forskrift om fremmede organismer
- Forskrift om fredning av truede arter
- Fremmedartslisten for Norge
- Norsk rødliste for arter
- Ramsar-konvensjonen
- Fylkesmannen i Nordland - Forvaltningsplaner for Kjerkvatnet og Nautå naturreservater
- Den europeiske landskapskonvensjonen (2004)
- Stortingsproposisjon nr 1S (2009-2010)

6.4.3 Beskrivelse og risikovurdering

I anleggsfasen er det risiko knyttet til anleggsområdet og anleggsområdets influensområde. Bevaring av naturmiljø og biologisk mangfold, spesielt i forhold til viktige naturtyper og evt. truede arter, er en viktig utfordring for en bærekraftig arealforvaltning. Naturtypelokaliteter er sårbare ved at skade i stor grad kan være irreversibel.

Kvitforsvassdraget som omkranser lufthavnen (bla. Langvatnet og Lavangsvatnet) er vernet etter verneplan II (1980). Vassdraget har spesielle kvaliteter med hensyn på vannkvalitet, særskilte botaniske kvaliteter og med anadrome laksefisk (laks, sjøørret og sjørøye). Kjerkvatnet (i sør) er naturvernområde (Ramsar).

6.4.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
Miljøstrategi	Det må utøves særlig aktsomhet ved kjøring og graving slik at områder ikke blir skadet mer enn nødvendig. Særlig aktsomhet knyttet opp mot verdifulle naturtyper. Vernede arealer har/skal ha buffersoner – avklares med Fylkesmannen. Det er ikke lov å grave i, eller gjennomføre tiltak i verneområder uten søknad til Fylkesmannen.	Forsvarsbygg Entreprenør
A4.1	Massehåndteringen søkes å skje uten tilførsel/spredning av arter på Fremmedartslisten Utbyggingen skal følge krav i forskrift om fremmede arter. Fremmede arter skal identifiseres	Forsvarsbygg Entreprenør
A4.2	Sårbare og verdifulle naturtypelokaliteter som ligger i eller ved utbyggingsområder søkes bevart. Vegetasjon som ikke berøres må merkes/skjermes slik at den ikke skades og dør ut i anleggsfasen. Dersom inngrep er nødvendig søkes dette redusert ved skånsom anleggsgjennomføring. Benytte sperrebånd til merking av lokaliteter som ikke nedbygges for å unngå uheldige inngrep i anleggsfasen.	Forsvarsbygg
A4.3	Bearbeidet terreng skal utformes og istandsettes slik at det glir mest mulig naturlig inn i omgivelsene. Skånsom utbygging – vann nivåer søkes opprettholdt i myr / våtmark ved hyppige propper i grøft/infrastruktur.	Forsvarsbygg Prosjekteringsgrupp (PG) Entreprenør

6.4.5 Oppfølgende undersøkelser

Både Avinor og Forsvarsbygg har tidligere kartlagt biomangfoldlokaliteter på egen grunn (Avinor: Forsvarsbygg: Biologisk mangfold Evenes flyplass Evenes kommune, Nordland» BM-rapport nr. 68-2004)

Naturlokaliteter er oppdatert gjennom KU-rapport «naturmiljø» som er ajour-ført med hensyn på kartleggingsmetodikk og prioriterte naturtyper.

KU-rapporten «Naturmiljø» anbefaler oppfølging med fugleundersøkelser i naturvernområder ved flystasjonen. Forsvarsbygg vil vurdere denne anbefalingen og å se denne i lys av erfaringen med fugleundersøkelser ved Ørland flystasjon gjennom flere år. En mulig utfall av denne vurderingen vil kunne være at vi undersøker hekkefuglbestandene omkring flystasjonen/lufthavnen gjennom et antall år.

6.5 Materialvalg

6.5.1 Mål

- Rivningsmasser/gjenbruk av betong, skrapmasser er en ressurs som søkes gjenbrukt i prosjektet eller til andre samfunnsnyttige formål, fortrinnsvis med kort transportdistanse fra opprinnelsessted
- Det skal ikke benyttes helse- og miljøfarlige stoffer og produkter i byggene eller byggeprosessen
- Materialer skal være motstandsdyktig mot kjente klimaendringer (krav om høy bestandighet mot termiske, mekaniske og kjemiske påvirkninger)
- Miljøbetong vurderes benyttet i prosjekter. Valget skal begrunnes
- Beregnet klimagassutslipp til materialbruk i det enkelte byggeprosjekt skal dokumentere reduksjon i forhold til bruk av konvensjonelle løsninger, der dette er relevant
- Høyest mulig krav til resirkuleringsgrad for de metaller som aksepteres brukt (f.eks. stål og aluminium)
- 100 % resirkulert armeringsstål skal benyttes.
- Det skal fortrinnsvis benyttes lokalproduserte, kortreiste materialer
- I den grad det er mulig, legges til rette for mest mulig ombruk av eksisterende infrastruktur, bygningsmasse, overskuddsmasser og materialer. Dette inkluderer både direkte gjenbruk (eventuelt etter rehabilitering), men også lokal bruk av gravemasser og ombruk av materialer fra riving

6.5.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Klimaforliket (Meld. St. 21 (2011–2012) Norsk klimapolitikk)
- Plan og bygningsloven
- Lov om offentlige anskaffelser
- Regional plan - klimautfordringene i Nordland 2011-202 (Handlingsprogram 2014)
- Energi- og klimaplan for Evenes Kommune (datert 16.11.2010)
- Kommunedelplanens arealdel
- Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (Produktkontrollloven), LOV-1976-06-11-79
- Forskrift om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier og andre produkter (produktforskriften), FOR-2004-06-01-922
- Forskrift om klassifisering, merking mv av farlige kjemikalier, FOR-2002-07-16-1139
- Lov om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet (Miljøinformasjonsloven), LOV-2003-05-09-31
- Forskrift om klassifisering, merking og emballering av stoffer og stoffblandinger (CLP)
- Forskrift om registrering, vurdering, godkjenning og begrensning av kjemikalier (REACH)

6.5.3 Beskrivelse og risikovurdering

Bærekraftige valg av materialer innebærer lavere klimagassutslipp, sunnere innemiljø, forenklet vedlikehold ved valg av bestandige materialer og en enklere håndtering ved avhending og riving. Det er betong og stål/metaller som gir det høyeste CO₂-utslippet og dermed det største fotavtrykket. Produksjon og fremstilling av materialer til bygningsprodukter kan ha store negative konsekvenser for lokale naturressurser og for menneskene som arbeider med det. Det er dermed viktig å stille etiske krav ved innkjøp. Plikten til å undersøke om farlige stoffer kan erstattes med mindre farlige (substitusjonsplikt), er gitt i produktkontrollloven §3a. Krav til bruk av lavemitterende materialer er gitt i TEK17 kapittel 13.

6.5.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
A5.1	Tremateriale med tropisk tømmer skal unngås benyttet under bygging og i det ferdige anlegget. Øvrig trevirke og trebaserte produkter skal være produsert av tømmer fra FSC-sertifisert, Levende Skog/ISO 14001-sertifisert skog, PEFC-sertifisert skogsdrift eller tilsvarende sertifisering.	Entreprenør
A5.2	Helse- og miljøskadelige stoffer og produkter skal ikke benyttes. Det skal ikke brukes stoffer eller produkter som inneholder stoffer som vil være eller forventes å bli forbudt. Produkter som inneholder over 0,1% vektandel av stoffer på Miljødirektoratets Prioritetsliste og REACH kandidatliste skal ikke benyttes under bygging og i det ferdige anlegget. Produkter som inneholder stoffer på REACH godkjenningssliste, samt REACH vedlegg XVII skal ikke benyttes.	Entreprenør
A5.3	Entreprenør skal dokumentere merkepliktige stoffer og produkter som finnes på anlegget vha. sikkerhetsdatablad (HMS datablad). Det skal foreligge tilgjengelig stoffkartotek. Entreprenøren skal kontinuerlig oppdatere stoffkartoteket med sikkerhetsdatablad, og disse skal være tilgjengelig på alle riggområdene. Kartoteket skal være tilgjengelig for byggherre. Kopi av bladene skal oversendes Byggherre.	Entreprenør
A5.4	Farlige kjemiske stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres og merkes i henhold til gjeldende regelverk (CLP). Produktene skal også emballeres og lagres på en forsvarlig måte.	Entreprenør
A5.5	Utarbeide LCA for de 10 mest brukte byggematerialer på prosjekteringsfase. Budsjettet skal identifisere de viktigste materialgruppene i et klimaperspektiv (5-10 materialgrupper).	Forsvarsbygg/PG
A5.6	Det benyttes produkter og materialer som totalt har lavest mulig miljøpåvirkning i forhold helse, miljø og klimapåvirkning. Entreprenør har ansvar for at innvendige bygningsmaterialer skal overholde emisjonsklassifiseringen i NS EN 15251	Entreprenør
A5.7	Det skal fremlegges miljødeklarasjoner (EPD) i henhold til ISO 14025/EN-NS 15804 for de 5 mest brukte materialtyper og de 10 mest miljømessig utfordrende byggeprodukter.	Entreprenør

<p>A5.8</p>	<p>Utarbeide klimaregnskap for ferdige utvalgte bygg for å sammenlikne mot referansebygg i klimagassregnskap.no</p> <p>Det skal gjennomføres klimagassberegninger som beslutningsgrunnlag i prosessen for valgte bygningsløsninger i forhold til materialvalg, logistikk, transportbehov etc. Klimabelastning fra prosjektet skal kunne dokumenteres.</p> <p>Videre skal et klimaregnskap for ferdige bygg utarbeides med prosjektspesifikke materialmengder fra entreprenør. For materialene som har krav til EPD brukes produktspesifikke miljødata. Andre materialer benytter miljødata fra klimagassregnskap.no</p>	<p>Forsvarsbygg/PG</p>
<p>A5.7</p>	<p>Design i utbygging skal være tilpasset lokalt klima.</p>	<p>Forsvarsbygg</p>
<p>A5.8</p>	<p>Design av utbygging skal tilrettelegge for gjenbruk av eksisterende materialer og masser der dette er hensiktsmessig.</p>	<p>Forsvarsbygg og entreprenør</p>
<p>A5.9</p>	<p>Entreprenør skal utnevne en i bedriften som har ansvaret for å ivareta miljøkravene til materialer beskrevet i tilbudsdokumentet, samt innhente nødvendig dokumentasjon.</p>	<p>Entreprenør</p>

6.5.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

6.6 Energibruk og energiløsninger

6.6.1 Mål

- Utbyggingen skal søke å gi minst mulig klimaavtrykk.
- Utbyggingen og etterfølgende drift skal i størst mulig grad baseres på fornybare ressurser.
- Passivhusstandard legges til grunn for relevante nybygg (for eksempel boliger, kontorer, undervisningsbygg, idrettsbygg og velferdsbygg). For øvrige bygningstyper (f.eks. hangarer, verkstedbygg, lager osv.) skal det for hvert enkelt prosjekt vurderes hvilket ambisjonsnivå som er realistisk å ha som målsetning
- Kravene til energibehov skal ikke gå på bekostning av et tilfredsstillende innemiljø
- Elektrisitetsforbruk til anleggs- og brakke-rigg bør så langt det er mulig bli dekket av eksisterende nett og ikke fra aggregater. Det skal ikke benyttes oljekjel for fossilt brensel til grunnlast eller spisslast for energiforsyning til stasjonært energiforbruk for anleggs- og brakkerigg (ihht FOR-2018-06-28-1060).
- Det er et mål med nyere anleggsmaskiner med mindre utslipp i utbyggingen
- Avbruddsfri el-forsyning og varmforsyning for prioriterte bygg og anlegg
- Backup for elektrisitet for prioriterte bygg
- Virkelig energibruk skal måles og vurderes mot energiberegninger
- Vannbåren varmesystem i nye bygg

6.6.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Klimaforliket
- EUs Fornybarhetsdirektiv, 2009/28/EC
- Bygningsdirektivet, 2002/91/EC
- Lov om el sertifikater
- Regional plan - klimautfordringene i Nordland 2011-202 (Handlingsprogram 2014)
- Energi- og klimaplan for Evenes Kommune (datert 16.11.2010)
- Byggeteknisk forskrift (TEK17)
- Forskrift om forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger FOR-2018-06-28-1060

6.6.3 Beskrivelse og risikovurdering

Utbyggingen anses å ha liten konsekvens for ekstern kraftforsyning, såfremt planer for kraftleverandører blir gjennomført.

Det søkes å finne energiforsynings løsninger som er bærekraftige og tilpasset fornybarsamfunnet.

Krav i TEK17 med krav om at for yrkesbygninger skal det beregnes energibudsjett med reelle verdier for den konkrete bygningen legges til grunn. Denne beregningene kommer i tillegg til kontrollberegningen med normerte verdier (§ 14-1 Generelle krav bokstav 5). Det er videre et krav at alle yrkesbygg over 1000 m² skal alltid ha en gyldig energiattest.

6.6.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
A6.1	Elektrisitetsforbruk til anleggs- og brakkerigg bør så langt det er mulig bli dekket av eksisterende nett og ikke fra aggregater. Der dette ikke er mulig bør det undersøkes om det er mulig å bruke biodiesel	Entreprenør
A6.2	Fornybare energikilder skal benyttes for anleggs- og brakkerigg.	Entreprenør

---

A6.3	Reelt energibehov skal måles og vurderes mot energiberegninger	REHÅ
A6.4	Ha lavtemperatur varmedistribusjon for flystasjon og vannbåren varmesystem i nybygg	Forsvarsbygg Prosjekterende
A6.5	Passivhusstandard for nybygg som skal benyttes som administrative arealer.	Forsvarsbygg Prosjekterende

6.6.5 **Oppfølgende undersøkelser**

Ingen oppfølgende undersøkelser.

6.7 Landskap

6.7.1 Mål

- Midlertidige inngrep søkes å utføres så skånsomt som mulig.
- Overvannshåndteringen skal planlegges slik at håndtering av forventet vekst i nedbørmengden, i kombinasjon med økningen av harde flater og bebyggt areal, ikke øker risikoen for oversvømmelser og flom
- Terrengutforming skal sikre optimal lokal håndtering av masser i anleggsperioden, herunder håndtering av forurensede masser

6.7.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Den europeiske landskapskonvensjonen (2004)
- Stortingsproposisjon nr.1S (2009-2010)

6.7.3 Beskrivelse og risikovurdering

Miljøtankegangen i landskapsstrategien skal resultere i gode utomhusanlegg, redusere negativ virkning på omgivelsene og opprettholde biologisk mangfold. I anleggsfasen er det særlig vind og nedbør som kan representere en risiko. Ved utilstrekkelig sikring av anleggsområdet, bygninger under oppføring, utendørs lager mv. kan det oppstå risiko for person- og materiellskade. Episoder med mye nedbør (styrtregn) kan medføre risiko for avrenning av skittent/forurenset vann fra anleggsområdet som kan påvirke vannkvalitet i resipient negativt. Aktuelle risikoreduserende tiltak omfatter å stille krav til anleggsgjennomføring slik at det etableres tilstrekkelige rutiner og anlegg for å håndtere identifiserte risikoforhold.

6.7.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
A7.1	Terrenginngrep og skader/midlertidige inngrep på vegetasjon i anleggsfasen skal begrenses. Vegetasjon som ikke må berøres skal skjermes/merkes slik at den ikke skades og dør ut i anleggsfasen.	Forsvarsbygg
A7.2	Bearbeidet terreng skal utformes og istandsettes slik at det blir mest mulig naturlig inn i omgivelsene. Voller må ha en presis utforming som følges opp med tilstrekkelig skjøtsel. Kantarealer skal vedlikeholdes.	Forsvarsbygg
A7.3	Anleggstelt, byggematerialer, bygningsdeler og utendørs lager må sikres for vind. Anleggsområdene skal til enhver tid holdes ryddig.	Entreprenør

6.7.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

6.8 Kulturminner og kulturmiljø

6.8.1 Mål

- Viktige kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap, søkes å bevares for ettertiden. Prioriterte kulturminner skal tas vare på og tas hensyn til i videre utvikling av basen
- Kulturminner som blir berørt av anleggsvirksomhet, skal sikres, undersøkes og dokumenteres. Nye registrerte kulturminner inne på baseområdet skal, så langt det er mulig, ivaretas og sikres og/eller frigis før det kan bygges.

- Midlertidige inngrep skal utføres så skånsomt som mulig, og begrenses i tid og areal til det som er fastsatt i reguleringsplanen

6.8.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Kulturminneloven
- Leve med kulturminner. St. Melding nr 16 (2004-2005)
- Framtid med fotfeste. St. Melding nr 35 (2012-2013)
- Automatisk fredete kulturminner forvaltes av Nordland fylkeskommune etter kulturminnelovens bestemmelser
- Forskriftsfredete kulturminner forvaltes av Riksantikvaren etter kulturminnelovens bestemmelser
- Reguleringsplan med bestemmelser for Evenes flystasjon (statlig, kommer)

6.8.3 Beskrivelse og risikovurdering

Kulturminner omfatter enkeltlokaliteter, kulturmiljø og kulturlandskap, der helheter og sammenhenger (gjelder både reformatoriske og nyere tids kulturminner) har størst verdi. Kulturminner anses som en viktig del av miljøperspektivet sett i en helhetlig planlegging, da kulturminnene representerer kontinuitet, historie og identitet.

Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø i anleggsperioden er først og fremst knyttet til arealinngrep, men også visuell innvirkning, støv og støy. Anleggsområdet samt traseene knyttet til anleggstrafikken, tilkjøringsvegene og riggområder til anlegget kan gi belastning på kulturminner og kulturmiljøer.

Kjente og hittil ukjente kulturminner kan bli direkte og indirekte berørt av tiltaket, både innenfor dagens flybase, og i tilgrensende arealer som blir berørt av utbyggingen og/eller får støyulemper. Det er derfor viktig at evt kulturminne inngår i alle plan- og beslutningsprosesser og at avbøtende tiltak blir beskrevet.

6.8.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
A8.1	Områder med automatisk fredete kulturminner skal ikke berøres av arbeid i anleggsperioden før de er utgravd og dokumentert.	Forsvarsbygg/ Entreprenør
A8.2	Under anleggsperioden må områder med forskriftsfredete kulturminner om nødvendig gjerdes inn med midlertidige gjerde. Områdene skal ikke berøres av arbeid i anleggsperioden.	Forsvarsbygg
A8.3	Innenfor en eventuell hensynssone for automatisk fredete kulturminner er det ikke lov å kjøre med tunge kjøretøy, lagre anleggsutstyr eller byggematerialer, eller gjøre inngrep i grunnen. Området merkes og skiltes på tilstrekkelig måte.	Entreprenør
A8.4	Kulturminne skal være på agendaen i PL/ BLs møter med entreprenør.	Forsvarsbygg
A8.5	Dersom det under anleggs- og byggearbeider oppdages viktige eller automatisk fredete kulturminner skal arbeidet straks stanses. Kulturminnemyndighetene skal varsles umiddelbart. Entreprenør skal utarbeide beredskapsplan for påtreff av kulturminner og varsling.	Forsvarsbygg/ Entreprenør
A8.6	Automatisk fredete kulturminner skal søkes frigitt og utgravet. Det må utarbeides en plan for sikring av kunnskapsverdien ved utgravde kulturminner.	Forsvarsbygg /Evenes kommune/ Nordland fylkeskommune
A8.7	Skjøtsels- og tilretteleggingsplan utarbeides som et avbøtende tiltak for fredete kulturminner	Forsvarsbygg /Evenes kommune/ Nordland fylkeskommune

6.8.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

6.9 Nærmiljø, friluftsliv og befolkningens helse

6.9.1 Mål

- Befolkningen skal i størst mulig grad oppleve ro og trygghet i anleggsperioden
- Sikre at utviklingsplanene tar hensyn til bolig, tjenester, fasiliteter og goder til midlertidige ansatte.

6.9.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Lov om friluftslivet (Friluftsloven), LOV-1957-06-28-16
- Rikspolitiske retningslinjer (T-2/2008) om barn og planlegging
- Forskrift om miljørettet helsevern, FOR-2003-04-25-486
- Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven), LOV 2011-06-24 nr 29
- Samhandlingsreformen Stortingsmelding nr. 47 (2008-2009)
- Reguleringsplan med konsekvensutredning. KU rapport Nærmiljø og friluftsliv

6.9.3 Beskrivelse og risikovurdering

Anleggsfasen vil i perioder kreve til dels mange midlertidig stasjonerte arbeidere. Det forventes at omfanget av utenlandsk arbeidskraft å være lavt. Anleggshotell og kantinedrift blir basert på erfaringer og opplegg som ble etablert på Ørland, med noen justeringer.

Miljø- og trafikksikkerhetsmessige tiltak kan være aktuelt å vurdere.

6.9.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Oppfølging
A9.1	Det skal tilrettelegges for gode forhold knyttet til kvalitet på midlertidige bo- og arbeidsforhold. Anleggshotell og kantinedrift skal etableres. Disse skal benyttes av tilreisende arbeidere. Anleggshotell plasseres skjermet fra anleggsområdet og får kontrollert atkomst. Kontorhotellet skal ha også ha muligheter for å husholde representanter for regionalt verneombud, arbeidstilsyn, LO, lensmannsetaten etc. som kan ha tilsyn med at norsk regelverk overholdes.	Forsvarsbygg
A9.2	Berørte skal gis informasjon om anleggsvirksomheten for å forebygge unødvendig usikkerhet. Det skal utvikles rutiner for loggføring av alle henvendelser og klager i tilknytning til anleggsvirksomheten og sørges for rask behandling.	Forsvarsbygg

6.9.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

6.10 Landbruk/Reindrift

6.10.1 Mål

- Utbyggingen skal søke å gi minst mulig negative konsekvenser for landbruk/reindrift

6.10.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Lov om reindrift (reindriftsloven)
- Forskrift om melding om reindrift
- Kommuneplan Evenes
- Landbruksplan Evenes kommune

6.10.3 Beskrivelse og risikovurdering

Det eksisterer reindriftnæring i området. Det må derfor legges til rette for at anleggsarbeider blir til minst mulig sjenanse for reindriften.

Rehabilitering og ombygging av eksisterende anlegg ansees ikke å komme i konflikt med landbruksinteresser eller reindrift da dette skjer på inngjerdet område.

Investering i øvings- og operasjonsområder på og utenfor basen anses heller ikke å komme i konflikt med nevnte interesser da det er eksisterende stillinger som forutsettes gjenbrukt. Forsvarets bruk av disse stillingene vil derimot kunne påvirke disse i liten grad.

6.10.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
A10.1	Søke å redusere skadevirkninger for reindriften ved etablering av transportplan ved evt behov, som ivaretar og forebygger mulige konflikter med reinbeiting og vandring. Vurdere iverksettelse av avbøtende tiltak.	Forsvarsbygg / Entreprenør

6.10.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

6.11 Avfallshåndtering

6.11.1 Mål

- Sikker håndtering av farlig avfall skal dokumenteres ved sanering og rehabilitering av eksisterende bygningsmasse, samt ved oppføring av nybygg
- Det skal oppnås en utsorteringsgrad på minimum 80 % for riveavfall (fra sanering og rehabilitering)
- Det skal oppnås en utsorteringsgrad på minimum 90 % for avfall i byggefase
- Avfallsmengde skal ikke overskride 25 kg/m² ved nybygg.
- Ombruk av rivningsmasser ved sanerings- og rehabiliteringstiltak i den grad dette er mulig i lys av andre krav og mål
- Bruk av prefabrikasjon, der dette er mulig og naturlig
- Tidlig miljøkartlegging, utarbeiding av miljøsaneringsrapport for sanerings- og rehabiliteringstiltak og utarbeiding av avfallsplan for riving/sanering, rehabilitering og nybygg

6.11.2 Rammer og regelverk

Alle gjeldende lover og forskrifter skal legges til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Avfallsforskriften
- TEK17 (krav til avfallsplan mm), § 9-6
- Den europeiske avfallskatalog (EAK)
- Forskrift om miljørettet helsevern, FOR-2013-01-17-61 (§ 9)
- Forskrift om systematisk helse- miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften)
- Forurensningsloven

6.11.3 Beskrivelse og risikovurdering

I byggefasen vil det, i forbindelse med sanering og rehabilitering, oppstå rivningsmasser. Likeens vil det oppstå bygningsavfall i forbindelse med nybygging. Det vil være viktig å legge til rette for optimal håndtering av "det daglige avfallet" i driftsfasen. Motivasjonen knyttet til dette understøttes av Forsvarets krav om miljøkompetanse hos internt personell som skal planlegge og som skal følge opp avfallshåndtering (Jf. Forsvarets HMS-system), samt relevante lover, forskrifter og retningslinjer.

Avfallsproduksjonen omfatter ordinært næringsavfall fra anlegget (emballasje, brukt/slitt utstyr mm), farlig avfall og organisk avfall. Farlig avfall skal håndteres etter gjeldene forskrifter.

6.11.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
Miljøstrategi i	Det skal oppnås en utsorteringsgrad på minimum 90 % for avfall i byggefase.	Forsvarsbygg /PG Entreprenør i byggefasen
A11.1	Det etableres en ordning med kildesortering og regelmessig søppeltømming slik at det ikke hopper seg opp avfall på anlegget. Avfall skal sorteres så godt som mulig, tilpasset lokale ordninger og muligheter.	Forsvarsbygg/ Entreprenør

	<p>Farlig avfall skal håndteres etter gjeldende forskrifter (Jf. Avfallsforskriften kapittel 11). Slam fra renseanlegg/oljeutskillere skal til godkjent deponi.</p> <p>Ombruk av rivingsmasser ved sanerings- og rehabiliteringstiltak bør vurderes. Ombruk av for eksempel knust betong vil både være miljømessig og økonomisk gunstig.</p>	
A11.2	<p>Entreprenør skal fremlegge avfallsplan for byggherre før anleggsarbeider igangsettes. Avfallsplanen skal vise planlagte avfallsmengder og kildesortering. Det skal utarbeides miljøsaneringsrapporter i forkant for bygninger som skal rives.</p>	Entreprenør
A11.3	<p>Entreprenør skal kunne dokumentere at avfall inkludert masser til deponi behandles i godkjente mottak. Transport av kjemikalier og farlig avfall skal skje ihht gjeldende regelverk.</p> <p>Entreprenør skal utarbeide kontrollrutine for rapportering av mengde avfall fordelt på kategorier og behandlingssted underveis i anleggsperioden. Månedlige avfallsrapporter skal genereres med dokumentasjon på sorteringsgrad og generert avfallsmengde (kg/m²).</p> <p>Transport av kjemikalier og farlig avfall iht. gjeldende regelverk.</p>	Entreprenør
A11.4	<p>Anleggsplassene skal holdes ryddige slik at emballasje og annet avfall ikke blåser vekk i uvær.</p>	<p>Entreprenør</p> <p>PG inkluderer tiltaket i anbudsdokument</p>
A11.5	<p>Ombruk av rivingsmasser ved sanerings- og rehabiliteringstiltak vurderes.</p> <p>Etablere rutiner som bidrar til redusert avfallsmengde og sikker håndtering samt høy grad av gjenvinning/ gjenbruk både i bygge- og driftsfase</p>	Forsvarsbygg/ Entreprenør
A11.6	<p>Entreprenør skal redegjøre for hvordan avfallsreducerende tiltak gjennomføres blant annet i henhold til hvordan kravene i Rådgivende Ingeniørers Forenings (RIF) mal for Rent Tørt Bygg (RTB) oppfylles. Det skal foreligge skriftlige rutiner for RTB oppgavene, herunder:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Forhindre at materialer blir skadet før de kommer inn i bygget. -Planlegging av arbeidet slik man forhindrer byggefeil som fører til riving. 	Entreprenør
A11.7	<p>Farlig avfall skal håndteres etter gjeldende forskrifter (jf. Avfallsforskriften kap. 11). Farlig avfall skal være emballert slik at det er egnet for lagring og transport samt oppbevares atskilt fra annet avfall. Ulike typer farlig avfall skal ikke blandes sammen, da de kan reagere kjemisk med hverandre. Alt farlig avfall fra byggeprosjektet leveres godkjent mottaker og deklarerer elektronisk i henhold til gjeldende retningslinjer.</p>	<p>Forsvarsbygg/PG</p> <p>Entreprenør i byggefasen</p>

	<p>Stille krav om å opprette bruker på avfallsdeklarerer.no.</p> <p>Etablere rutiner for merking og emballering av farlig avfall i henhold til avfallsforskriften og ADR-regelverket. Etablere systemer som muliggjør god sortering og unngå sammenblanding med farlig avfall.</p>	
--	--	--

6.11.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

7 Tiltak - Driftsfasen

7.1 Infrastruktur, vegnett og transportsystem

7.1.1 Mål

- Lokalisering av de nye byggene på basen søkes å redusere behovet for motorisert transport
- Forholdene på basen søkes å legge til rette for miljøvennlig transport, herunder klimavennlig motorisert transport, gåing, sykling

7.1.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging, Miljøverndepartementet (20.08.1993)
- Nasjonal transportplan (NTP) - 2014–2023, St. Meld. 26 (2012–2013)
- Regional transportplan Nordland 2018-2029
- Reguleringsplan for Evenes flystasjon med bestemmelser (kommer)

7.1.3 Beskrivelse og risikovurdering

Utbyggingen kan medføre trafikkutfordringer i nærområdet og i et større omland knyttet til material- og persontransport. Særskilte trafikksikkerhetstiltak knyttet til basen alene ansees imidlertid ikke nødvendig.

7.1.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
Miljøstrategi	Forholdene på basen søkes å legges til rette for miljøvennlig transport, herunder klimavennlig motorisert transport, gåing og sykling. Transport internt og til og fra basen vil være blant de største kildene til klimagassutslipp. Tilrettelegging for gående og syklende vil kunne gi positive helseeffekter.	Forsvarsbygg
D1.1	Planlegg ladepunkter for elbil, sentralt innenfor området	Forsvarsbygg
D1.2	Tilrettelegg for gode muligheter for sykkelparkering, parkert innendørs eller under tak, og vurderer mulighet for sykkelutlån på basen med flere utlåns- og leveringssteder.	Forsvarsbygg

7.1.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

7.2 Støy

7.2.1 Mål

- Helårsboliger, barnehager, utdanningsinstitusjoner og helseinstitusjoner utenfor planområdet skal tilfredsstillende innendørs lydnivå klasse C eller klasse D etter en kost/nytte vurdering ihht NS 8175
- Bygninger innenfor planområdet skal tilfredsstillende arbeidsmiljølovens krav og lydklasse C i NS8175 der det er bofunksjoner.

7.2.2 Rammer og regelverk

Gjeldende lover og forskrifter legges til grunn for arbeidet. Blant de viktigste er:

- Miljøverndepartementets Retningslinjer for behandling av støy i arealplanleggingen: Støyretningslinje, T-1442
- Norsk standard 8175:2012
- Plan- og bygningsloven, Byggeteknisk forskrift
- Reguleringsplan for Evenes flystasjon m/bestemmelser

7.2.3 Beskrivelse og risikovurdering

Forsvarsbygg skal være en pådriver i arbeidet for å finne gode støyreducerende tiltak relatert til flyaktiviteten ved Evenes flystasjon. For Evenes vil det være en kombinasjon av støy fra kampfly, MPA og annen sivil flyaktivitet som bidrar til støybelastningen både innenfor og utenfor flyplassområdet. Støy fra F35 vil gi de høyeste lydnivåene. Støy og vibrasjoner over et visst nivå kan gi en negativ helsemessig konsekvens og maksimale lydnivå over 115 dB representere en risiko for hørselsskade. Støy fra QRA aktiviteten vil være avgrenset til korte perioder, i gjennomsnitt en avgang med 2 F-35 i uka og det er planlagt at annen jagerflyaktivitet i hovedsak gjennomføres i forbindelse med øvelser. Den største ulempen med etablering av QRA på Evenes antas å bli uforutsigbarheten for når disse flygningene inntreffer og at de derfor ikke kan varsles. I tillegg til støy fra flyaktiviteten, kommer støy fra annen aktivitet og fra tekniske anlegg.

Tiltaks- og grenseverdier hjemlet i forskrifter til arbeidsmiljøloven skal overholdes for alle arbeidsplasser og relevante arbeidstakergrupper. Støy fra flyaktiviteten forventes å bli regulert i planprosessen.

For mer utfyllende beskrivelse av beregnet støy vises det til notater utarbeidet i forbindelse med konsekvensutredningen.

7.2.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
D2.1	Støyplagen skal reduseres mest mulig ved optimalisering av flymønster herunder flytrase og profil for avganger og landinger	Forsvarsbygg i samarbeid med Luftforsvaret
D2.2	Det skal etableres et system for håndtering av klager på støy	Forsvarsbygg/Luftforsvaret
D2.3	Områder med risiko for hørselsskader og behov for hørselsvern ved opphold under avgang med jagerfly skal merkes der maksimalt lydnivå kan bli over LASmax 115 dB	Forsvarsbygg
D2.4	Gjennomføre tiltak på helårsboliger, barnehager, utdanningsinstitusjoner og helseinstitusjoner som ikke tilfredsstiller Lydklasse C (evt klass D i NS8175(2016))	Forsvarsbygg
D2.5	Gjennomføre tiltak på bygninger innenfor planområdet etter krav i arbeidsmiljøloven	Forsvarsbygg

7.2.5 **Oppfølgende undersøkelser**

Ingen oppfølgende undersøkelser.

7.3 Utslipp til vann og grunn

7.3.1 Mål

- Berørt grunn, vassdrag og utslippspunkter til resipient skal ikke ha forringet miljøtilstand etter at anlegget er ferdig utbygget.
- Forventet vekst i nedbørsmengde, i kombinasjon med økningen av harde flater og bebyggt areal, skal ikke øke risikoen for oversvømmelse og flom
- Behandling av overvann skal ikke medføre forurensning av bekker eller medføre andre miljøskader, både innenfor og utenfor området. Forurenset overvann renses i egnede systemer.
- Reduksjon i vannforbruk for nye bygg
- Flystasjonen skal være planlagt og bygget slik at den ikke medfører risiko for skade på helse og miljø.
- Det skal gjennomføres miljørisikoanalyser som identifiserer risiko knyttet til eksisterende og fremtidige prosesser/aktiviteter for å unngå akutt forurensning

7.3.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven), LOV-1981-03-13-6
- Forskrift om begrenning av forurensning (forurensningsforskriften), FOR-2004-06-01-931, Kapittel 2, 7 og 15
- Vannforskriften - Forskrift om rammer for vannforvaltningen, FOR-2007-01-01
- Miljødirektoratets veileder TA-2553/2009
- Miljødirektoratets veileder TA-1629/1999
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall. (Avfallsforskriften), FOR-2004-06-01-930, Kapittel 9 Deponering av avfall
- Meld. St. 33 (2012–2013), Klimatilpasning i Norge
- Reguleringsplan for Evenes flystasjon m /bestemmelser (kommer)

7.3.3 Beskrivelse og risikovurdering

Utslipp til jord, vann og luft fra basen kan skyldes forurensninger fra både historisk, nåværende og framtidig bebyggelse og prosesser/aktiviteter. I driftsfasen er risiko for forurensninger i hovedsak knyttet til utslipp fra virksomheten. Aktuelle kilder omfatter blant annet håndtering av flydrivstoff og andre oljeprodukter, større flyoperative flater og økt forbruk av avisningskjemikalier, relokalisering av brannøvingsfelt og utslipp fra fly. Utslippene kan både gi risiko for akutt og permanent forurensning. Risiko for uønskede hendelser omfatter systemsvikt, rutinesvikt mv. som medfører at oppfangingsystemer ikke fungerer eller at disse ikke har tilstrekkelig kapasitet. Dette kan føre til spredning i miljø og gi potensiell langvarig/permanent forurensning.

Lufthavnen har en utslippstillatelse som regulerer utslipp fra fly- og baneavising og brannøvingsplass. Utslippstillatelsen eies av Avinor. Behovet for baneavising styres av klimatiske forhold. Det er spesielle utfordringer i forhold til baneavisningskjemikalier og utslipp til ferskvannsresipient.

Utbygging og drift av kampflybasen skal foregå innenfor de rammer som gis i forurensningsloven, forurensningsforskriften, vannforskriften og utslippstillatelsen. Virksomheten skal gjennomføres slik at det ikke medfører ikke-akseptabel risiko for skade på helse og miljø. Det er spesielt utfordringer i forhold til PFOS/PFAS utslipp fra Evenes. Dette vil berøre de arbeider som vil foregå, blant annet massehåndtering og håndtering av overvann og grunnvann som blir berørt i forbindelse med bygge og gravearbeider.

Utbygging av basen med flere ansatte og et økt aktivitetsnivå gir økt belastning på kommunal vannforsyning og kommunalt avløp. Forsvarets aktivitet skal sikres en miljømessig og sikker vannforsyning og avløpshåndtering. Vannforsyning og avløpshåndtering må samordnes med det sivile behovet.

Utbyggingen medfører imidlertid et større areal med flyoperative flater og dermed et potensiale for økt forbruk av avisningsmidler. Avløpsvann vil i fremtiden bli separert slik at spillvann ledes til kommunalt nett og

overflatevann ledes til resipient, i overensstemmelse med Evenes kommunes hovedplan for vannforsyning og avløp.

7.3.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
D3.1	<p>Prinsipp og funksjonskrav for forurenset overvann håndteres gjennom utslippstillatelsen (Avinor).</p> <p>Vilkårene i utslippstillatelse vil være avgjørende for tilrettelagt håndtering av utslipp.</p> <p>Det må sikres at økt overvannsmengde grunnet økning av tette flater i forbindelse med utbyggingen ivaretas. Potensielt forurenset overvann fra området må dreneres og egnet oppsamlingssystem må prosjekteres (oljeutskiller, sandfang, avskjærende grøft etc.).</p>	<p>Forsvarsbygg /PG</p> <p>Avinor</p>
D3.2	For nye bygg og anlegg skal det velges løsninger som sikrer et lavest mulig forbruk av tilført vann med drikkevannskvalitet.	Forsvarsbygg
D3.3	Etablere system for oppsamling og håndtering av flyavvisningsvann (C5).	Forsvarsbygg

7.3.5 Oppfølgende undersøkelser

Det etableres oppfølgende måleprogram med faste punkter for å kontrollere at utslipp fra egen virksomhet holdes innenfor fastsatte tillatelser. Grenseverdier for utslipp til definerte utslippspunkter fastsettes i utslippstillatelsen. Krav til dokumentasjon og rapportering fremgår av utslippstillatelsen.

7.4 Naturmiljø

7.4.1 Mål

- Forvaltning av naturmiljøet i tilknytning til kampflybasen skal ivareta området biologiske mangfold, samtidig som det gjøres tiltak som skal begrense «fugl-fly» konflikten.
- Basen skal fremstå som et godt landskapsmessig og arkitektonisk planlagt anlegg, der hensynet til omgivelsene og en best mulig helhetlig løsning er ivaretatt.
- Hindre spredning og fremvekst av ikke-ønskede arter.
- Hindre skader og forringelse av truede rødlistede arter.

7.4.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Stortingsmelding nr. 42 (2000-2001) «Biologisk mangfold – Sektoransvar og samordning»
- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), LOV-2009-06-19-100
- Forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften), FOR-2006-12-15-1446
- Retningslinjer for Forsvarssektorens miljøvernarbeid
- Forskrift fremmede organismer
- Reguleringsplan for Evenes flystasjon m /bestemmelser (kommer)

7.4.3 Beskrivelse og risikovurdering

Bevaring av naturmiljø og biologisk mangfold, spesielt i forhold til viktige naturtyper og evt. truede arter, er en viktig utfordring for en bærekraftig arealforvaltning.

Kvitforsvassdraget som omkranser lufthavnen (bla. Langvatnet og Lavangsvatnet) er vernet etter verne-plan II (1980). Vassdraget har spesielle kvaliteter mhp vannkvalitet, særskilte botaniske kvaliteter og med anadrome laksefisk (laks, sjøørret og sjørøye). Nautå-området og Kjerkvatnet/Tårstadelva (i sør) er naturvernområde (Ramsar).

7.4.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Oppfølging
D4.1	Utforming, skala, størrelse og farge på nye bygg og anlegg skal avstemmes mot omkringliggende bebyggelse både inne på flystasjonen og omgivelsene. Det er utarbeidet egen formingsveileder.	Forsvarsbygg /PG

7.4.5 Oppfølgende undersøkelser

Undersøkelsene av trekkfugler i Grandefjæra ved Ørland har stor overføringsverdi. For Evenes er det riktigere å følge opp populasjoner av hekkefugl.

7.5 Energibruk, energiløsninger

7.5.1 Mål

- Energiforsyning og drift av Forsvarets baser skal baseres på fornybare energikilder
- Flystasjonens varmebehov skal dekkes av annen energiforsyning enn fossile brensler innen 2020
- Ha lavtemperatur varmedistribusjon for flystasjon og vannbåren varmesystem i nye bygg
- Avbruddsfri el-forsyning og varmforsyning for prioriterte bygg og anlegg
- Utbyggingen skal gi minst mulig klimaavtrykk
- Utbyggingen og etterfølgende drift skal i størst mulig grad baseres på fornybare ressurser
- Passivhusstandard for relevante nybygg (administrative arealer)
- Energibruk skal ikke gå på bekostning av et tilfredsstillende innemiljø
- Virkelig energibruk skal måles og vurderes mot energiberegninger

7.5.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Klimaforliket
- EUs Fornybarhetsdirektiv, 2009/28/EC
- Bygningsdirektivet, 2002/91/EC
- Byggteknisk forskrift (TEK17)
- Lov om el sertifikater
- Regional plan - klimautfordringene i Nordland 2011-202 (Handlingsprogram 2014)
- Energi- og klimaplan for Evenes Kommune (datert 16.11.2010)

7.5.3 Beskrivelse og risikovurdering

På landsbasis står landets eksisterende bygningsmasse for rundt 40 % av Norges totale energiforbruk. Det blir (med de nye energikravene) økt frihet til å velge elektrisitet, det vil si panelovner og el-kjeler, til oppvarming i nye bygg. Som en stor aktør i markedet skal Forsvarsbygg være en bidragsyter til det fornybare samfunnet. De siste årene har det vært en innstramning i byggreglene med tanke på krav til energieffektivitet og energiforsyning, og ytterligere skjerpinger er forventet de kommende årene. Oppvarming av bygninger skal baseres på fornybare energikilder. Økte krav til isolasjon og tetthet, sammen med en større bruk av varmeavgivende utstyr i byggene, krever tiltak for å hindre overtemperatur og økning i kjølebehov. Mulige kapasitetsbegrensninger i det lokale kraftnettet gjør at tiltak for å redusere el-behovet til kampflybasen vil være viktig, og aktualiserer lokal el-produksjon.

7.5.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
Miljø-strategi	Valg av energiløsning skal baseres på fornybare ressurser. Løsning skal tilfredsstillende statlige mål om overgang til fornybar samfunnet	Forsvarsbygg

D5.1	Gjennomføre energiberegninger for å dokumentere forskriftskrav i forhold krav til energiattest. Det skal gjennomføres energiberegninger med reelle verdier for den konkrete bygningen. Må innarbeides i anbudsdokumenter.	Forsvarsbygg /PG
D5.2	Energieffektivt teknisk utstyr og installasjoner, samt behovsstyring og effektregulering av disse. Energieffektiv ventilasjon med varmegjenvinning. Vektlegging av energieffektivt utstyr, for eksempel LED lys og lysstyring osv. Må innarbeides i anbudsdokumenter.	Forsvarsbygg /PG
D5.3	Detaljert målestruktur med tilkobling mot Forsvarsbyggs energioppfølgingsystem (EOS). Må innarbeides i anbudsdokumenter.	Forsvarsbygg /PG
D5.4	Alle yrkesbygg over 1000 kvm skal ha en gyldig energiattest.	Forsvarsbygg /PG

7.5.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

7.6 Landskap

7.6.1 Mål

- Flybasen skal framstå som et godt landskapsmessig og arkitektonisk planlagt anlegg, der hensynet til omgivelsene og en best mulig helhetlig løsning er ivaretatt
- Terreng og bygninger skal utnyttes til skjerming for innsyn og støy fra bakkeaktiviteten

7.6.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Den europeiske landskapskonvensjonen (2004)
- Stortingsproposisjon nr.1S (2009-2010)
- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven), LOV 2008-06-27 nr 71.
- Kommunal planstrategi for Evenes
- Reguleringsplan for Evenes flystasjon m /bestemmelser (kommer)

7.6.3 Beskrivelse og risikovurdering

Endringer innenfor selve flybasen vil fortrinnsvis knyttes til etablering av flere nye bygninger og hangarer. Ny vegetasjon vil over tid dempe fjernvirkning av terrengendringer og nye bygninger.

7.6.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
D6.1	Bearbeidet terreng skal utformes og istandsettes slik at det glir mest mulig naturlig inn i omgivelsene. Primært skal det benyttes stedege arter.	Forsvarsbygg

D6.2	<p>Utforming, skala, størrelse og farge på nye bygg og anlegg skal avstemmes mot omkringliggende bebyggelse både inne på flystasjonen og omgivelsene.</p> <p>Det er utarbeidet egen formingsveileder.</p>	Forsvarsbygg
-------------	---	--------------

For tiltak for å bevare kulturlandskapet, se punkt 7.7.4.

7.6.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

7.7 Kulturminner og kulturmiljø

7.7.1 Mål

- Eventuelle registrerte kulturminner inne på baseområdet skal, så langt det er mulig, ivaretas og sikres
- Kulturminner og kulturmiljø skal ivaretas i plan-, prosjektering- og byggefase
-

7.7.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Kulturminneloven
- Leve med kulturminner. St. Melding nr 16 (2004-2005)
- Framtid med fotfeste. St. Melding nr 35 (2012-2013)
- Automatisk fredete kulturminner forvaltes av Nordland fylkeskommune etter kulturminnelovens bestemmelser
- Forskriftsfredete kulturminner forvaltes av Riksantikvaren etter kulturminnelovens bestemmelser
- Reguleringsplan med bestemmelser for Evenes flystasjon kommer i løpet av 2018
-

7.7.3 Beskrivelse og risikovurdering

Kulturminner omfatter enkeltlokaliteter, kulturmiljø og kulturlandskap, der helheter og sammenhenger (gjelder både reformatoriske og nyere tids kulturminner) har størst verdi. Kulturminner anses som en viktig del av miljøperspektivet sett i en helhetlig planlegging, da kulturminnene representerer kontinuitet, historie og identitet. Kjente og hittil ukjente kulturminner kan bli direkte og indirekte berørt av tiltaket, både innenfor dagens flystasjon, og i tilgrensende arealer som blir berørt av utbyggingen og/eller får støyulempere. Det er derfor viktig at kulturminnene inngår i alle plan- og beslutningsprosesser og at avbøtende tiltak blir beskrevet.

7.7.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Oppfølging
D7.1	Ved etterisolering av verneverdige bygninger må tiltakene planlegges slik at de ikke ødelegger viktige historiske utviklingstrekk eller bygningskonstruksjoner.	Forsvarsbygg
D7.2	Utforming, skala, volum og størrelse på nye bygg innenfor planområdet må ta hensyn til det nærliggende kulturlandskapet. Ivaretas i egen formingsveileder. Landskap skal utformes på en slik måte at eksisterende kulturlandskap ivaretas.	Forsvarsbygg
D7.3	Bygninger som skal rives, vil dokumenteres ev. i henhold til vilkår fra vernemyndighet. Tiltak på meldepliktige bygninger bygd før 1850 skal alltid sendes kulturminnemyndigheten for uttalelse.	Forsvarsbygg

7.7.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

7.8 Nærmiljø, friluftsliv og befolkningens helse

Det er ikke avdekket forhold som går utover det som er behandlet under kap 6.2 Støy og som skal ivaretas av tiltakshaver.

7.9 Landbruk/reindrift

7.9.1 Mål

God kommunikasjon mellom Forsvaret og reinbeitedistriktene slik at mulige konflikter med avganger og landinger over viktige sesongbeiter reduseres.

7.9.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Lov om reindrift (reindriftsloven)
- Forskrift om melding om reindrift
- Kommuneplan Evenes
- Landbruksplan Evenes kommune

7.9.3 Beskrivelse og risikovurdering

Det er flere reinbeitedistrikter i områdene rundt Evenes flystasjon. For reinen er det noen perioder av året der den er mer sårbar. Det foreligger oversikt over hvilke perioder som de er mest sårbare og i hvilke områder reinen da oppholder seg. Ved å ha en minstehøyde for flyging i de sårbare periodene vil en kunne unngå at rein unødig blir forstyrret av fly.

7.9.4 Tiltak for måloppnåelse

Tiltak avventes til etter KU er gjennomført.

Kode	Tiltak	Ansvar
D1.1	Etablere et samarbeidsorgan mellom Forsvaret og reindriftnæring som har regelmessige møter.	

7.9.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

7.10 Avfallshåndtering

7.10.1 Mål

- Det skal legges til rette for et avfallshåndteringssystem for driftsfasen som tar hensyn til de krav og retningslinjer som naturlig følger i prosjektet, for håndtering av gradert materiale (også som avfall), risikoavfall og farlig avfall
- Det skal legges til rette for minimering av avfallsmengder, høy grad av utsortering og gjenvinning
- Krav til HMS skal oppfylles
- Kravet til universell utforming skal følges i den grad dette er relevant

Forsvarsbyggs egne mål for sorteringsgrad av avfall skal følges:

- Sorteringsgrad på 60 % for driftsavfall med mål om 65 % i 2020 (husholdningsavfall, næringsavfall, farlig avfall)
- Andel avfall til gjenvinning, kompostering og energigjenvinning skal være på minst 80 %

7.10.2 Rammer og regelverk

Generelt legges gjeldende lover og forskrifter til grunn for arbeidet, blant de viktigste er:

- Avfallsforskriften
- TEK17 (krav til avfallsplan mm), § 9-6
- Den europeiske avfallskatalog (EAK)
- Forskrift om miljørettet helsevern, FOR-2013-01-17-61 (§ 9)
- Forskrift om systematisk helse- miljø- og sikkerhetsarbeider i virksomheter (Internkontrollforskriften).

7.10.3 Beskrivelse og risikovurdering

Avfallsproduksjonen omfatter ordinært næringsavfall fra anlegget (emballasje, brukt/slitt utstyr mm), farlig avfall og organisk avfall. Farlig avfall skal håndteres etter gjeldene forskrifter.

7.10.4 Tiltak for måloppnåelse

Kode	Tiltak	Ansvar
D10.1	Det legges til rette for avfallshåndtering for driftsfasen som tar hensyn til de krav og retningslinjer som naturlig følger i prosjektet, herunder håndtering av gradert materiale, risikoavfall og farlig avfall. Det må legges til rette for en god avfallshåndtering og kildesortering gjennom avtaler med bruker.	Forsvarsbygg REHÅ

7.10.5 Oppfølgende undersøkelser

Ingen oppfølgende undersøkelser.

8 Lover, forskrifter og andre føringer

Relevante lover

- Forurensningsloven
LOV-1981-03-13-6 Lov om vern mot forurensninger og om avfall
- Friluftsløven
LOV-1957-06-28-16 Lov om friluftslivet
- Jord- og skoglovene
LOV-1995-05-12-23 Lov om jord (jordlova), LOV-2005-05-27-31 Lov om skogbruk (skogbrukslova)
- Kulturminneløven
LOV-1978-06-09-50 Lov om kulturminner
- Lov om offentlige anskaffelser
LOV-1999-07-16-69 Lov om offentlige anskaffelser
- Miljøinformasjonsloven
LOV-2003-05-09-31 Lov om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet Naturmangfoldloven
LOV-2009-06-19-100 Lov om forvaltning av naturens mangfold
- Plan- og bygningsloven
LOV-2008-06-27-71 Lov om planlegging og byggesaksbehandling
- Produktkontrolløven
LOV-1976-06-11-79 Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester
- Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrolløven)
LOV-1976-06-11-79, Sist endret LOV-2015-06-19-65 fra 01.10.2015
- Vannressursloven
LOV-2000-11-24-82 Lov om vassdrag og grunnvann
- Folkehelseløven
LOV 2011-06-24 nr 29 Lov om folkehelsearbeid
- Lov om el sertifikater

Relevante forskrifter

- Avfallsforskriften
FOR-2004-06-01-930 Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) kap. 9 Deponering av avfall.
- Drikkevannsforskriften
FOR 2001-12-04-1372 Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften)
- Forskrift om floghavre
FOR-1988-03-25-251 Forskrift om floghavre
- Forskrift om fremmede organismer
FOR-2015-06-19-716
- Forskrift om klassifisering, merking mv. av farlige kjemikalier
FOR-2002-07-16-1139 Forskrift om klassifisering, merking mv. av farlige kjemikalier
- Forskrift om miljørettet helsevern
FOR-2003-04-25-486 Forskrift om miljørettet helsevern
- Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere
FOR-2000-12-01-1333: Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere
- Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker
FOR-2003-06-24-749 Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker
- Forskrift om skadedyrbekjempelse
FOR 2000-12-21-1406 Forskrift om skadedyrbekjempelse

- Forskrift om tekniske krav til byggverk (Byggeteknisk forskrift) – TEK17
FOR-2010-03-26-489 Forskrift om tekniske krav til byggverk (Byggeteknisk forskrift)
- Forurensningsforskriften
FOR-2004-06-01-931 Forskrift om begrensning av forurensning (Forurensningsforskriften)
- Internkontrollforskriften
FOR 1996-12-06-1127 Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter
- Osloforskriften
FOR 1974-10-09-02 Forskrift om begrensning av støy – tillegg til helseforskriftene, Oslo kommune, Oslo
- Produktforskriften
FOR-2004-06-01-922 Forskrift om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier og andre produkter
- Vannforskriften
FOR-2006-12-15-1446 Forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften), Sist endret FOR-2015-06-25-805

Andre føringer:

- Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal og transportplanlegging, Miljøverndepartementet 20.08.1993
- Nasjonal transportplan (NTP) -2014-2023 St.Meld. 26 (2012-2013)
- Regional Transportplan (RTP)
- EUs Fornybarhetsdirektiv 2009/28/EC
- Klimaforliket
- Meld. St. 33 (2012-2013) Klimatilpasning i Norge
- Framtid med fotfeste. St.melding nr 35 (2012-2013)
- Regional plan - klimautfordringene i Nordland 2011-202 (Handlingsprogram 2014)
- Energi- og klimaplan for Evenes Kommune (datert 16.11.2010)
- Bygningsdirektivet 2002/91/EC
- Den europeiske avfallskatalogen (EAK)
- Miljødirektoratets veileder TA-1629/1999 «Risikovurderinger av forurenset grunn»
- Miljødirektoratets veileder TA-2553/2009 «Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn»
- Norsk Standard NS8175:2008
- Retningslinje for støy i arealplanlegging T-1441
- Landbruksmelding, Meld St 9 2011-2012
- Landbruksplan Evenes kommune
- Leve med kulturminner. St. Melding nr 16 (2004-2005)
- Rikspolitiske retningslinjer (T-2/2008) om barn og planlegging
- Samhandlingsreformen
- Stortingsproposisjon nr. 1S (2009-2010)
- T-1520 Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanleggingen, 25.04.2012
- Rapport 2015:1 Statens Vegvesen – Reindriftsfaglig konsekvensutredning av E10/rv.85/rv.83 Evenes m.fl.
- Den europeiske landskapskonvensjonen 2004
- Stortingsmelding nr. 42 (2000-2001) Biologisk mangfold – Sektoransvar og samordning
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, Miljøverndepartementet 2011
- Kommuneplan Evenes
- Retningslinjer for Forsvarssektorens miljøvernarbeid (under revisjon)
- Miljøstrategi for Forsvarsbygg (under revisjon)
- Miljøstrategi for Evenes flystasjon

Reguleringsplan med konsekvensutredning for Evenes flystasjon:**9 Referanser**

- 1 Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven). LOV-2008-06-27-71
- 2 Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Forskrift om tekniske krav til byggverk (Byggteknisk forskrift) TEK17. FOR-2017-06-19-840
- 3 Klima- og miljødepartementet. Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften). FOR-2004-06-01-931
- 4 Forsvarsbygg kampflybase - Miljøoppfølgingsplan (MOP) ytre miljø, datert: 24.10.2017 (versjon 0)
- 5 Forsvarsbygg kampflybase – Miljøstrategi Evenes Flystasjon, datert 15.03.2017
- 6 Forsvarsbygg miljøstrategi 2016-2020
- 7 Klima- og miljødepartementet. Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven). LOV-1981-03-13-6
- 8 Klima- og miljødepartementet. Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften). FOR-2004-06-01-931
- 9 Klima- og miljødepartementet. Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven). LOV-1976-06-11-79
- 10 Miljødirektoratet. Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442/2016), med veileder.

Forsvarsbygg er et statlig forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet. Vi utvikler, bygger, drifter og avhender eiendom for forsvarssektoren.

Postboks 405 sentrum
0103 Oslo
Telefon: 815 70 400
www.forsvarsbygg.no

